HILELISMO

de

L. ZAMENHOF

kun traduko de

ADOLF HOLZHAUS

kaj foto de Zamenhof 1905

Eldonis FONDUMO ESPERANTO

je kosto de la tradukinto

Helsinki 1972

ISBN 951–9005–24–2

meder - offset helsinki 1972

D-ro L. L. Zamenhof (1905).

ANTAŬPAROLO

En la Esperanta literaturo estas nur kelkaj informoj pri la Zamenhofa broŝuro "Gomo sum, Gillelizm" (Homo sum, Hilelismo), eldonita en rusa lingvo en aprilo 1901. En "Originala verkaro de L. L. Zamenhof", kolektita de J. Dietterle, troviĝas sur p. 322 piednoto, ke Zamenhof sendis la manuskripton de la broŝuro al A. Kofman kelkajn jarojn antaŭ la publikigo. En la broŝuro mem Zamenhof skribas sur p. 59: "Cirkonstancoj devigas min publikigi tiun ĉi broŝuron pseŭdonime ... atentigis min unu el miaj amikoj, leginta mian broŝuron en manuskripto". En "Leteroj de L. L. Zamenhof", prezentitaj de G. Waringhien, vol. I, p. 110, en letero de 21. II. 1905 al A. Michaux, Zamenhof skribas: "Unu libron pri la Hilelismo difinitan speciale por la rusaj hebreoj kaj verkitan en lingvo rusa mi jam publikigis (sub la tre sekreta pseŭdonimo "Homo sum") antaŭ 4 jaroj; sed pri tiu ĉi libro preskaŭ neniu scias, ĉar mi sendis ĝin al neniu gazeto kaj nur cirkuligis ĝin kiel "ballon d'essai" inter negranda nombro da inteligentaj hebreoj". En sama volumo, p. 205, en letero de 24. IX. 1905 al E. Javal Zamenhof skribas: "Tiun ĉi broŝuron mi sendas al vi hodiaŭ, kvankam bedaŭrinde Vi ne povas ĝin kompreni... Mia broŝuro... falis en la manojn de eldonisto, kiu tuj post la publikigo... fermis sian magazenon; tiamaniere mia broŝuro tute ne venis al la manoj de legantoj, kaj en la jaro 1903 mi post multaj klopodoj ricevis returne ĉiujn ekzemplerojn de mia broŝuro kaj kaŝis ilin en mia ŝranko...". Sur p. 213, en letero de 25. X. 05 al E. Javal Zamenhof skribas: "Kvin ekzemplerojn de mia broŝuro pri Hilelismo mi sendis al Vi."

Klara Zamenhof en poŝtkarto de 3. I. 1921. al Ivan Krestanov skribas: "Estimata sinjoro. Vian poŝtkarton de la 3/XII mi ricevis. Bedaŭrinde Viajn verkojn pri Bulgario mi ĝis nun ne ricevis. Koran dankon por la memoro. / Bedaŭrinde, la petitan broŝuron "Hilelismo" mi ne povas al Vi sendi, ĉar laŭ la deziro de mia kara formortinto tiu ĉi verko ne devas esti pli disvastigita en la mondo, ĉar ĝin anstataŭas Homarismo, al kiu li en lasta tempo dediĉis sian vivon. Kun estimo Klara Zamenhof."

Dum la mondmilito (1. IX. 1939 - 2. IX. 1945) forbrulis la domo ĉe Królewska str. en Varsovio, kie estis Zamenhofa biblioteko, kaj tial hodiaŭ la broŝuro estas raraĵo. Ĝi ne estas menciita en la verko "P. Stojan, Bibliografio de internacia lingvo", 1929. Unu ekzemplero de la broŝuro "Hilelismo" estas en hebrea biblioteko en Jerusalemo, Israelo. Kserokopion de tiu A. Holzhaus sendis al la Esperantaj bibliotekoj de IEMW en Vieno kaj de BEA en Londono. Mikrofilmon de la sama akiris Fondumo Esperanto per Universitata Biblioteko en Helsinki, Finnlando. El kopioj de tiu filmo, kun Esperanta traduko de Adolf Holzhaus, estas reproduktita ĉi tiu broŝuro.

Mi ne scias, kiom hilelismo povas interesi esperantistojn, precipe nehebreajn. Valoron kiel historia dokumento ĝi certe havas. Sekvante la deziron de A. Holzhaus kaj je liaj kostoj ni do konsentis publikigi ĉi tiun broŝuron.

Iirislahti, la 24an de novembro 1971

Vilho Setälä.

Гомо Сумъ.

Гиллелизмъ

Проектъ рѣшенія еврейскаго вопроса.

СКЛАДЪ ИЗДАНІЯ
въ С.-Петербургскомъ Книжномъ Складѣ М. Залшупина.
С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
1) Екатерининская 4, 2) Пушкинская 1, уголъ Невскаго.
Варшава, Новый-Свѣтъ 24.—Витебскъ, Замковая ул.

Homo sum.

HILELISMO

Projekto pri solvo de la hebrea demando.

\- - -

Deponejo de eldonejo
en S.-Peterburga librodeponejo de M. Zalĉupin.
S.Peterburgo
1) Jekaterininskaja 4, 2) Puŝkinskaja 1, angulo de Nevskij. Varsovio, Novij Svet 24. - Vitebsk, Zamkovaja str.

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ
Варшава, 29 Января 1901 г.

Тип. М. Вейденфельдъ и Иг. Кельтеръ Варшава, Лѣшно 34.

Estas permesite de cenzuro
Varsovio, la 29-a de Januaro 1901.

Tip. M. Vejdenfeld kaj Ig.
Kelter. Varsovio, Lesno 34.

ГИЛЛЕЛИЗМЪ.

Проектъ рѣшенія еврейскаго вопроса.

I.

Читатели евреи! Во имя будущности десятимилліонной массы нашихъ братьевъ, повсюду гонимыхъ и презираемыхъ, страдающихъ уже такъ много столѣтій и обреченныхъ повидимому еще на дальнѣйшія страданія безъ какого-либо предвидимаго конца, мы позволяемъ себѣ обратиться къ Вамъ съ предложеніемъ, для котораго мы просимъ вашего благосклоннаго вниманія.

Но обращаемъ ваше вниманіе на то, что вы услышите отъ насъ слова новыя, къ которымъ ухо ваше еще не привыкло. Просимъ васъ поэтому не судить о предлагаемомъ нами дѣлѣ по тому первому впечатлѣнію, которое оно произведетъ, можетъ быть, на ваше непривычное ухо, а серьезно и безпристрастно обдумать и прочувствовать его. Сіонисты въ первую минуту, можетъ быть, закроютъ свои уши на слова наши, полагая, что мы еще не достаточно созрѣли въ еврейскомъ патріотизмѣ, чтобы понять все значеніе Сіонизма; мы должны поэтому замѣтить, что мы когда-то сами принадлежали къ самымъ горячимъ Сіонистамъ и были таковыми уже въ то время, когда большинство теперешнихъ Сіонистовъ еще стояло совершенно вдали отъ этого движенія; и мы отказались отъ этой идеи не вслѣдствіе недостаточной любви къ ней, а только вслѣдствіе неумолимыхъ доводовъ разума, которые окончательно убѣдили насъ, что Сіонизмъ есть только увлекательный плодъ недостаточнаго пониманія сущности еврейскаго вопроса и что онъ этого вопроса ни на волосъ не ослабитъ даже въ томъ случаѣ, еслибы мечта

H I L E L I S M O.

Projekto pri-solvo de la hebrea demando.

- - - - -

I.

Legantoj hebreoj! En la nomo de estonto de dekmiliona amaso de niaj fratoj, ĉie pelataj kaj malestimataj, suferantaj jam tiel multajn jarcentojn kaj ŝajne kondamnitaj ankoraŭ al pluaj suferoj sen ia antaŭvidata fino, ni permesas al ni turni nin al vi kun propono, por kiu ni petas vian bonvolan atenton.

Sed ni atentigas vin pri tio, ke vi ekaŭdos de ni novajn vortojn, al kiuj via orelo ankoraŭ ne alkutimiĝis. Tial ni petas vin ne juĝi proponatan de ni aferon laŭ tiu unua impreso, kiun eble ĝi faros al via nekutima orelo, sed serioze kaj objektive pripensi kaj trasenti ĝin. Sionistoj en unua minuto, eble, fermos siajn orelojn por niaj vortoj, opiniante, ke ni ankoraŭ ne sufiĉe maturiĝis en la hebrea patriotismo, por kompreni tutan signifon de sionismo; tial ni devas rimarki, ke ni mem iam apartenis al la plej ardaj sionistoj kaj ni estis tiaj jam en tiu tempo, kiam plimulto de nunaj sionistoj ankoraŭ staris tute fore de tiu ĉi movado; kaj ni rezignis tiun ĉi ideon ne pro nesufiĉa amo al ĝi, sed nur pro neelpeteblaj pruvoj de racio, kiuj definitive konvinkis nin, ke sionismo estas nur alloga frukto de nesufiĉa kompreno de esenco de la hebrea demando kaj ke ĝi tiun ĉi demandon neniom malfortigos eĉ en tiu okazo, se tiu ĉi revo

эта и могла когда-либо осуществиться. На рутинеровъ непривычное предложеніе наше въ первую минуту произведетъ, можетъ быть, впечатлѣніе чего-то химерическаго; но если они хорошо вдумаются въ слова наши, они легко убѣдятся, что идея наша вызвана, напротивъ, именно рядомъ разочарованій и желаніемъ положить наконецъ предѣлъ безконечному кормленію народа нашего безплодными фантазіями въ родѣ мессіанизма набожной массы, Сіонизма, искусственныхъ фальшивыхъ компромиссовъ и т. п. Цѣль наша состоитъ именно въ томъ, чтобы дать нашимъ страдающимъ братьямъ исходъ реальный, практическій, нѣчто осязательное, ясно и легко исполнимое и при томъ не въ отдаленномъ сомнительномъ будущемъ, а уже теперь, безусловно, безъ колоссальныхъ капиталовъ и сверхъестественныхъ силъ.

Во имя чего мы страдаемъ и обрекаемъ на страданія дѣтей нашихъ? Когда дѣти наши задаютъ намъ этотъ вопросъ, почва подъ нашими ногами колеблется и мы начинаемъ давать самые запутанные и софистическіе отвѣты. Но людямъ интеллигентнымъ не подобаетъ подставлять свою спину подъ удары *безсознательно*, а людямъ благороднымъ не подобаетъ обречь на безконечное гоненіе и презрѣніе дѣтей своихъ и цѣлый рядъ потомства своего съ индифферентною беззаботностью, не уясняя себѣ, къ чему и во имя чего это дѣлается. И такъ кто мы такіе и во имя чего мы страдаемъ?

Когда предки наши были еще людьми глубоко вѣрующими, отвѣтъ на поставленный выше вопросъ былъ вполнѣ ясенъ: „Всѣ люди, исповѣдующіе „единственно истинную" религію, т. е. еврейскую, составляютъ одинъ народъ братьевъ, гдѣ бы они ни жили, какимъ бы языкомъ они ни говорили и откуда бы они ни проиходили, ибо всѣ эти земные вопросы не имѣютъ никакого значенія передъ вопросомъ главнымъ, т. е. вопросомъ о религіи. Всѣ же не исповѣдующіе еврейской религіи совершенно намъ чужды, хотя бы они цѣлыя сотни лѣтъ жили съ нами на одной землѣ, имѣли бы съ нами одинъ разговорный языкъ (напримѣръ нѣмцы христіане съ нѣмецкими евреями, испанцы христіане съ совершенно объиспанившимися испанскими евреями), или хотябы они имѣли несомнѣнно одинаковое съ нами происхожденіе (напримѣръ разные семитическіе народы)". Почему и къ чему мы страдаемъ? „Потому что такъ Богъ велѣлъ; но придетъ Мессія и т. д. и т. д." Во имя чего мы страдаемъ?

eĉ povus iam efektiviĝi. Nia nekutima propono en unua minuto eble faros al rutinuloj impreson de io iluzia; sed se ili bone pripensos niajn vortojn, ili facile konvinkiĝos, ke nia ideo estas elvokita ĝuste pro multaj seniluziiĝoj kaj pro deziro finfine meti limon al senfina nutrado de nia popolo per senfruktaj fantazioj simile al mesianismo de pia amaso, de sionismo, de artaj falsaj kompromisoj ks. Nia celo konsistas nome en tio, por doni al niaj suferantaj fratoj realan eliron, praktikan, ion palpeblan, klare kaj facile plenumeblan kaj ankaŭ ne en fora dubinda estonto, sed jam nun senkondiĉe, sen grandegaj kapitaloj kaj supernaturaj fortoj.

En kies nomo ni suferas kaj kondamnas niajn infanojn al suferoj? Kiam niaj infanoj starigas al ni tiun ĉi demandon, grundo sub niaj piedoj balanciĝas kaj ni komencas donadi plej komplikitajn kaj sofistajn respondojn. Sed al inteligentaj homoj ne decas meti sian dorson al batoj senkonscie, kaj al noblaj homoj ne decas kondamni al senfina persekuto kaj malestimo siajn infanojn kaj tutan vicon de sia idaro per indiferenta senzorgeco, ne klarigante al si, por kio kaj en kies nomo oni tion ĉi faras. Do, kiuj ni estas kaj en kies nomo ni suferas?

Kiam niaj prauloj ankoraŭ estis homoj kredantaj, respondo al supre starigita demando estis tute klara: "Ĉiuj homoj, konfesantaj "sole veran" religion, t.e. hebrean, faras unu fratan popolon, kie ajn ili loĝus, kiun ajn lingvon ili parolus kaj de kie ajn ili devenus, ĉar ĉiuj tiuj ĉi teraj demandoj havas nenian signifon antaŭ la ĉefa demando, t.e. demando pri religio. Ĉiuj, ne konfesantaj hebrean religion, estas tute fremdaj al ni, eĉ se ili kelkajn jarcentojn loĝus kun ni en la sama lando, havus kun ni unu parolan lingvon (ekzemple, germanaj kristanoj kun germanaj hebreoj, hispanaj kristanoj kun tute hispaniĝintaj hispanaj hebreoj), aŭ kvankam sendube ili havus la saman kun ni originon (ekzemple, diversaj semidaj popoloj)". Kial kaj por kio ni suferas? "Tial, ke Dio tiel ordonis; sed venos Mesio ktp., ktp." En kies nomo ni suferas?

„Во имя святой правды“. Эти отвѣты были на столько ясны и удовлетворительны, что съ ними можно было смѣлою душою ходить на костры и переносить всѣ утонченныя муки инквизиціи; эти отвѣты отецъ могъ смѣло давать своимъ дѣтямъ и не только вполнѣ удовлетворятъ ихъ, но сознавать, что совѣсть его передъ ними вполнѣ чиста.

Но когда стѣны гетто стали падать, когда евреи подобно другимъ народамъ стали проникаться свѣтскимъ образованіемъ и религіозныя вѣрованія наши начали слабѣть, интеллигенція наша начала терять почву подъ ногами и отвѣты на поставленные выше вопросы стали все болѣе и болѣе затуманиваться. Переставши вѣрить, что вся цѣль человѣческой жизни состоитъ въ стремленіи къ возобновленію жертвоприношеній въ Іерусалимскомъ храмѣ, интеллигентные евреи стали замѣчать крайнюю безпочвенность своего положенія. „На всемъ земномъ шарѣ“, говорили они, „всѣ люди считаютъ своей родиной ту страну, въ которой они дѣйствительно родились, гдѣ родились и работали ихъ отцы и дѣды, гдѣ они съ самаго рожденія сжились съ землей, населеніемъ, фауной и флорой, съ климатомъ и всѣми атмосферическими особенностями, безъ которыхъ они уже тосковали бы и чахли, гдѣ все имъ знакомо и дорого; мы же въ нашей фактической родинѣ держимъ себя какъ чужіе, называемъ родиной отдаленную, совершенно чуждую уже намъ страну, въ которой 2000 лѣтъ тому назадъ жили наши предки. Всѣ люди называютъ своимъ роднымъ, любятъ и лелѣютъ тотъ языкъ, на которомъ они дѣйствительно говорятъ,—мы же называемъ своимъ языкомъ тотъ, на которомъ даже 2000 лѣтъ тому назадъ никто изъ нашихъ предковъ уже не говорилъ. Зачѣмъ мы сковали живущую еще религію нашихъ предковъ съ давно, давно умершею уже національностью и страной ихъ?“ Такъ давно уже говорили интеллигентные евреи, и подъ вліяніемъ идей, посѣянныхъ французской революціей, у интеллигентныхъ евреевъ, потерявшихъ старую почву подъ ногами, появилась и постепенно укрѣплялась новая формула: „мы французы, нѣмцы, поляки и т. д. Моисеева вѣроисповѣданія“. Многіе изъ нашихъ братьевъ въ различныхъ странахъ еще крѣпко держатся этой формулы; но для всякаго человѣка, умѣющаго разсуждать и не закрывающаго слѣпо глаза на очевидные факты, теперь не подлежитъ уже сомнѣнію, что формула эта основана на софизмѣ и фальши, что это есть искусственно и насиль-

"En nomo de sankta vero". Tiuj ĉi respondoj estis tiel klaraj kaj kontentigaj, ke kun ili oni povis kuraĝe iri sur ŝtipfajrojn kaj elteni ĉiujn rafinitajn turmentojn de inkvizicio; tiujn ĉi respondojn patro kuraĝe povis donadi al siaj infanoj kaj ne nur plene ilin kontentigi, sed konsciadi, ke lia konscienco rilate al ili estas tute pura.

Sed kiam muroj de geto komencis fali, kiam hebreoj simile al aliaj popoloj komencis proprigi al si monduman klerecon kaj religiaj kredoj niaj komencis malfortiĝi, nia intelektularo komencis perdi grundon sub piedoj kaj respondoj al supre starigitaj demandoj komencis pli kaj pli nebuliĝi. Ĉesinte kredi, ke tuta celo de la homa vivo konsistas en celado al restarigo de oferdonoj en Jerusalema templo, inteligentaj hebreoj komencis rimarki ekstreman senbazecon de sia situacio. "Sur la tuta terglobo", ili parolis, "ĉiuj homoj konsideras tiun landon sia patrujo, en kiu ili efektive naskiĝis, kie naskiĝis kaj laboris iliaj patroj kaj avoj, kie ili de naskiĝtago alkutimiĝis al tero, loĝantaro, faŭno kaj vegetaĵaro, klimato kaj ĉiuj atmosferaj specifecoj, sen kiuj ili jam sopirus kaj konsumiĝus, kie ĉio al ili estas konata kaj kara; tamen ni en nia fakta patrujo tenas nin kiel fremdaj, ni nomas foran, tute fremdan al ni jam landon patrujo, en kiu antaŭ 2000 jaroj loĝis niaj prauloj. Ĉiuj homoj nomas sia propra, amas kaj dorlotas tiun lingvon, kiun ili efektive parolas, - ni do nomas tiun lingvon sia, kiun parolis jam antaŭ 2000 jaroj neniu el niaj prauloj. Kial ni kunligis ankoraŭ vivantan religion de niaj prauloj kun delonge, delonge jam mortinta nacieco kaj ilia lando?" Tiel delonge jam parolis inteligentaj hebreoj, kaj sub influo de ideoj, semitaj de franca revolucio, ĉe inteligentaj hebreoj, perdintaj malnovan grundon sub piedoj, aperis kaj iom post iom fortiĝis nova formulo: "ni estas francoj, germanoj, poloj ktp. de Mosea religio". Multaj el niaj fratoj en diversaj landoj ankoraŭ forte tenas sin je tiu ĉi formulo; sed por ĉiu homo, povanta rezoni kaj ne blinde fermanta okulojn al evidentaj faktoj, nun jam ne ekzistas dubo, ke tiu ĉi formulo estas bazita sur sofismo kaj falso, ke tio ĉi estas arte kaj perforte

ственно созданный компромиссъ, съ котораго обыденные факты жизни на каждомъ шагу грубо срываютъ плохо приклеенную маску Формула эта фальшива въ обѣихъ своихъ половинахъ. Когда напримѣръ наши польскіе братья говорятъ самымъ искреннимъ и даже фанатическимъ образомъ „наша Польша, нашъ польскій языкъ, наши польскія имена“ и т. п., поляки-католики отвѣчаютъ имъ: „пошелъ! ты жидъ, а не полякъ; всѣ твои не дипломатизирующіе братья говорятъ открыто, да и ты самъ говоришь постоянно въ твоей синагогѣ, когда мы тебя не видимъ, что вы составляете особый народъ израильскій, что вы ничего общаго съ нами не имѣете, что ваша страна Палестина; польскому языку ты только *научился*, чтобы маскировать себя передъ нами, родной же языкъ твой есть жаргонъ, которымъ говорятъ всѣ твои необразованные братья и которымъ будутъ говорить и твои потомки, если они обѣднѣютъ и вмѣсто того, чтобы быть вышколенными докторами или адвокатами, должны будутъ быть ремесленниками или носильщиками. Ваши имена это Мойше и Ицекъ, или въ крайнемъ случаѣ Моисей и Исаакъ, и вы только *передѣлываете* ихъ для того, чтобы мы васъ не узнавали, и крадете для себя имена отъ святыхъ совершенно чуждой вамъ католической церкви. Мы васъ и такъ не любили бы, какъ не любимъ всякой чужой націи и религіи; но когда мы видимъ, какъ вы прилизываетесь къ намъ и подшиваетесь подъ нашу шкуру, мы безконечно презираемъ васъ. Не лѣзьте къ намъ, потому что мы васъ знать не хотимъ“. Такова фальшь первой половины упомянутой формулы. Не менѣе фальшива и вторая половина формулы. Вы, интеллигентные евреи, употребляющіе для себя опредѣленіе „Моисеева вѣроисповѣданія“, говорите вѣдь прямую ложь, такъ какъ вы вѣдь ничего общаго съ этимъ вѣроисповѣданіемъ не имѣете, вы не вѣруете, не исполняете того, что принято называть Моисеевой религіей, и даже стыдитесь ея и тщательно скрываете ее. Но даже и въ этой лжи вашей вы не послѣдовательны, потому что послѣдовательность въ этой путаницѣ понятій не возможна. Когда дѣти ваши говорятъ вамъ: „если единственнымъ отличительнымъ признакомъ нашимъ есть то, что мы Моисеевой религіи, то почему вы не учите насъ этой религіи, почему мы не исполняемъ ее?“-тогда у васъ являются какія-то смутныя угрызенія совѣсти, вы ведете дѣтей въ синагогу, гдѣ они впрочемъ вслѣдствіе чуждости языка ничего не понимаютъ

kreita kompromiso, de kiu ĉiutagaj faktoj de vivo sur ĉiu paŝo krude deŝiras malbone algluitan maskon. Tiu ĉi formulo estas falsa en ambaŭ siaj duonoj. Ekzemple, kiam niaj polaj fratoj parolas per la plej sincera kaj eĉ fanatika maniero "nia Polujo, nia pola lingvo, niaj polaj nomoj" ks. poloj - katolikoj respondas al ili: "ci foriru! ci estas fijudo, sed ne polo; ĉiuj ciaj ne diplomatiantaj fratoj parolas malkaŝe, sed eĉ ci mem parolas konstante en cia sinagogo, kiam ni cin ne vidas, ke vi faras apartan popolon izraelan, ke vi havas nenion komunan kun ni, ke via lando estas Palestino; polan lingvon ci nur <u>ellernis</u>, por maski cin antaŭ ni, sed cia patrolingvo estas ĵargono, kiun parolas ĉiuj ciaj nekleraj fratoj kaj kiun parolos ankaŭ ciaj posteuloj, se ili malriĉiĝos kaj anstataŭ esti instruitaj doktoroj aŭ advokatoj devos esti metiistoj aŭ ŝarĝportistoj. Viaj nomoj estas Mojŝe kaj Icek, aŭ en ekstrema okazo Moseo kaj Izaako, kaj vi nur <u>transformas</u> ilin por tio, por ke ni vin ne ekkonu, kaj vi ŝtelas por vi nomojn de sanktuloj de tute al vi fremda katolika eklezio. Ni eĉ sen tio ne amus vin, kiel ni ne amas ĉiun fremdan nacion kaj religion; sed kiam ni vidas, kiel vi lekas niajn manojn kaj alkudriĝas al nia felo, ni senfine malestimas vin. Ne ŝovu vi vin al ni, ĉar ni ne volas scii vin". Tia estas falso de unua duono de menciita formulo. Ne malpli falsa estas ankaŭ la dua duono de formulo. Vi, inteligentaj hebreoj, uzantaj por vi difinon "de Mosea religio", parolas ja rektan mensogon, ĉar vi havas nenion komunan kun tiu ĉi konfesio, vi ne kredas, ne plenumas tion, kio estas nomata Mosea religio, kaj vi eĉ hontas ĝin kaj penege kaŝas ĝin. Sed eĉ en tiu ĉi via mensogo vi ne estas konsekvencaj, ĉar konsekvenco ne estas ebla en tiu ĉi konfuzo de nocioj. Kiam viaj infanoj parolas al vi: "se sola distinga signo nia estas tio, ke ni apartenas al Mosea religio, kial vi ne instruas nin en tiu ĉi religio, kial ni ne plenumas ĝin?" - tiam ĉe vi aperas iaj malklaraj riproĉoj de konscienco, vi kondukas la infanojn en la sinagogon, kie ili pro fremdeco de la lingvo nenion komprenas;

говорите имъ объ израильскомъ народѣ, о чисто національныхъ еврейскихъ законахъ и праздникахъ, а затѣмъ сознаете, что это фальшь, противорѣчащая вашимъ убѣжденіямъ и вашей новопринятой національности, и вы опять долго молчите и вы бьетесь какъ рыба въ сѣти, и вамъ неловко смотрѣть въ глаза вашимъ дѣтямъ, а дѣти ваши съ грустью чувствуютъ какую-то пустоту и фальшь. То, что существуетъ подъ именемъ Моисеевой религіи, есть религія абсолютно и исключительно *еврейско-національная*, и называть себя напримѣръ полякомъ Моисеевой вѣры есть то же самое, что называть себя портнымъ сапожнической профессіи. Кто же вы наконецъ такіе? Какія-то летучія мыши, бросающіяся изъ лагеря въ лагерь, отъ птицъ къ четвероногимъ, и не знающія, къ кому себя причислить? Это тяжелая фальшь, которой ни одинъ нормальный человѣкъ долго выносить не можетъ, а поэтому дѣтямъ или внукамъ всѣхъ этихъ лицъ, объявившихъ себя нѣмцами, поляками и т. п. Моисеева вѣроисповѣданія, раньше или позже, послѣ долгой и тяжелой душевной борьбы, приходится искать спасенія въ единственно возможномъ для нихъ исходѣ—въ перемѣнѣ религіи вопреки собственному убѣжденію. Какъ ни индифферентными они намъ кажутся, въ дѣйствительности каждый изъ нихъ совершаетъ этотъ шагъ съ болью въ сердцѣ, сознавая смутно, что онъ дѣлаетъ какую-то ложь, какую-то измѣну, но не имѣя другого выхода.

На смѣну обанкрутившейся идеѣ объ арійцахъ Моисеева вѣроисповѣданія явилась въ послѣднія два десятилѣтія новая идея—идея Сіонизма. „Мы не поляки, нѣмцы и т. п.", говорятъ Сіонисты, а евреи по національности, помимо религіи, и какъ таковые мы должны стремиться къ самобытности и самостоятельности на землѣ нашихъ предковъ". Идея эта не новая, а существуетъ уже 2000 лѣтъ, только раньше она не выходила изъ области религіозныхъ книгъ и поэзіи, а теперь старается входить въ практику. Почва для этой идеи всегда была готова, такъ какъ благодаря своей религіи евреи съ самаго дѣтства изучаютъ библію и пропитываются любовью, хотя чисто платоническою, къ этимъ прекраснымъ картинамъ прошлаго. Такъ, подъ вліяніемъ разсказовъ дѣтскихъ лѣтъ, у всѣхъ народовъ всегда готова почва для идей о золотомъ вѣкѣ, о различныхъ мессіанизмахъ, о царствѣ тысячи и одной ночи, и достаточно иногда толчка, чтобъ идеи эти вызвали движеніе массъ, часто полное увлеченія, но къ сожалѣнію всегда только временное

vi parolas al ili pri izraela popolo, pri vere naciaj hebreaj leĝoj kaj festoj, kaj poste vi konscias, ke tio ĉi estas falso, kontraŭparolanta al viaj konvinkoj kaj via novalprenita nacieco, kaj vi denove longe silentas kaj vi baraktas kiel fiŝo en la reto, kaj al vi estas maloportune rigardi en la okulojn de viaj infanoj, kaj viaj infanoj malĝoje sentas ian malplenecon kaj falson. Tio, kio ekzistas sub nomo de Mosea religio, estas religio absolute kaj ekskluzive hebree-nacia, kaj nomi sin, ekzemple, polo de Mosea kredo estas ankaŭ tio sama, ke nomi sin tajloro de ŝuista metio. Do, kiuj fine vi estas? Iaj vespertoj, ĵetantaj sin el kampadejo al kampadejo, de birdoj al kvarpieduloj, kaj ne sciantaj, al kiu sin alkalkuli? Tio ĉi estas peza falso, kiun normala homo longe ne povas elteni, kaj tial infanoj aŭ nepoj de ĉiuj tiuj ĉi personoj anoncintaj sin germanoj, poloj ks. de Mosea religio, pli aŭ malpli frue post longa kaj peza anima batalo, devas serĉi savon en sole ebla por ili eliro - en ŝanĝo de la religio spite al propra konvinko. Kiel ajn indiferentaj ili al ni ŝajnus, en efektiveco ĉiu el ili faras tiun ĉi paŝon kun doloro en la koro, malklare konsciante, ke li diras ian mensogon, faras ian perfidon, sed ne havante alian eliron.

Anstataŭ bankrotiĝinta ideo pri arjoj de Mosea konfesio en la lastaj du jardekoj aperis nova ideo - ideo de sionismo. "Ni ne estas poloj, germanoj ks.", parolas sionistoj, "sed hebreoj laŭ nacieco, krom religio, kaj kiel tiaj ni devas celi al originaleco kaj memstareco sur la tero de niaj prauloj". Tiu ĉi ideo ne estas nova, kaj ekzistas jam 2000 jarojn, nur pli frue ĝi ne eliris el regiono de religiaj libroj kaj poezio, kaj nun penas eniri en praktikon. Bazo por tiu ĉi ideo ĉiam estis preta, ĉar dank' al sia religio hebreoj de la plej frua infaneco lernas biblion kaj saturiĝas per amo, kvankam pure platona, al tiuj ĉi belegaj bildoj de pasinteco. Tiel, sub influo de rakontoj de infanaj jaroj, ĉe ĉiuj popoloj ĉiam estas preta bazo por ideoj pri ora jarcento, pri diversaj mesianismoj, pri regno de milo kaj unu nokto, kaj iufoje sufiĉas puŝo, por ke tiuj ĉi ideoj elvoku movon de amaso, ofte plenan de entuziasmo, sed bedaŭrinde ĉiam nur provizoran

и скоропреходящее, вслѣдствіе отсутствія реальныхъ опоръ Между подобными вспышками фантастическаго увлеченія и реальными массовыми стремленіями есть огромная разница. Такъ. напримѣръ, у всѣхъ дѣйствительно существующихъ народовъ, потерявшихъ самостоятельность, идея возрожденія, т. е. сверженія чужого ига, существуетъ *непрерывно,* съ большею или меньшею надеждою на исполнимость этого стремленія, но всегда ясно и сознательно; такое сознательное и непрерывное стремленіе существовало и у евреевъ, пока они дѣйствительно существовали еще какъ народъ, хотя и порабощенный, т. е. жили на одной землѣ и говорили однимъ (хотя и не библейскимъ уже) языкомъ; но когда еврейскаго народа фактически не стало, стремленіе къ возрожденію еврейскаго народа превратилось въ мечту чисто религіозную. которой никто соціально-политическаго значенія уже не придавалъ. Подъ политической формой Сіонизма стремленіе это явилось въ послѣднее время искусственно и искусственно же пропагандируется. Но какъ эта идея ни увлекательна, холодный разумъ къ сожалѣнію срываетъ съ нея весь ореолъ ея прелести. Идея эта, какъ основанная на чувствахъ, разъ запавши въ сердце, съ трудомъ удаляется оттуда. Но помните, что мы, еврейская интеллигенція, обязаны думать о милліонахъ темныхъ братьевъ нашихъ, и что когда дѣло касается будущности всѣхъ этихъ братьевъ нашихъ, намъ увлекаться поэзіей не простительно.

Прежде всего констатируемъ тотъ фактъ, что народъ еврейскій давно, давно уже не существуетъ, а существуютъ разсѣянные по всему міру люди, связанные между собою только одинаковостью вѣры или внѣшняго ярлыка этой вѣры и благодаря этому также одинаковостью страданій, вызванныхъ исключительно принадлежностью къ этой вѣрѣ. Выраженіе „еврейскій народъ", которое по традиціонной привычкѣ употребляется нами и преслѣдователями нашими, есть только слѣдствіе иллюзіи, обмана чувствъ и укоренившейся метафоры, подобно тому, какъ о портретѣ какого-нибудь лица мы говоримъ обыкновенно „вотъ такое-то лицо", хотя лицо это давно уже умерло и въ портретѣ оставило намъ только тѣнь свою. Основываясь исключительно на чувствахъ своихъ, Сіонисты скажутъ, что мы играемъ словами и что дѣло не въ названіи, а въ сути; поэтому мы ниже покажемъ, на какомъ обманѣ чувствъ основана иллюзія о еврейскомъ народѣ, а пока разберемъ вопросъ

kaj rapide trapasantan pro manko de realaj apogiloj. Inter similaj ekflamoj de fantazia entuziasmo kaj realaj amasaj celadoj estas grandega diferenco.Tiel, ekzemple, ĉe ĉiuj fakte ekzistantaj popoloj, perdintaj memstarecon, ideo pri renaskiĝo, t.e. pri deĵeto de fremda jugo, ekzistas seninterrompe, kun pli aŭ malpli granda espero al realigo de tiu ĉi celado, sed ĉiam klare kaj konscie; tia konscia kaj seninterrompa celado ekzistis ankaŭ ĉe hebreoj, ĝis kiam ili efektive ekzistis ankoraŭ kiel popolo, kvankam eĉ sklavigita, t.e. loĝis sur unu tero kaj parolis unu (kvankam jam ne biblian) lingvon; sed kiam hebrea popolo fakte ĉesis ekzisti, celado al renaskiĝo de hebrea popolo aliformiĝis en revon pure religian, al kiu jam neniu atribuis socie-politikan signifon. Sub politika formo de sionismo tiu ĉi celado aperis en la lasta tempo arte kaj arte ĝi propagandiĝas. Sed kiel ajn tiu ĉi ideo estus alloga, sana racio bedaŭrinde deŝiras de ĝi plenan aŭreolon de ĝia ĉarmo. Tiu ĉi ideo, kiel bazita sur sentoj, foje enfalinte en la koron, malfacile estas forigata de tie. Sed vi memoru, ke ni, hebrea intelektularo, estas devigataj pensi pri milionoj de malkleraj niaj fratoj, kaj kiam afero koncernas estontecon de ĉiuj de tiuj ĉi niaj fratoj, ne estas pardoneble al ni forlogiĝi per poezio.

Antau ĉio ni konstatas tiun fakton, ke la hebrea popolo delonge, jam delonge ne ekzistas, sed ekzistas tra la tuta mondo dissemitaj homoj, ligitaj inter si nur per la sama kredo aŭ per ekstera etikedo de tiu ĉi kredo kaj dank' al tio ĉi ankau per la samaj suferoj, elvokitaj ekskluzive per aparteneco al tiu ĉi kredo. Esprimo "hebrea popolo", kiu laŭ tradicia kutimo estas uzata de ni kaj de niaj persekutantoj, estas nur sekvo de iluzio, de trompo de sentoj kaj de enradikiĝinta metaforo,simile al tio,kiel pri portreto de ia persono ni parolas kutime "jen tia persono", kvankam tiu ĉi persono jam delonge mortis kaj en portreto restigis al ni nur sian ombron. Baziĝinte ekskluzive sur siaj sentoj, sionistoj diros, ke ni ludas per vortoj kaj ke la afero konsistas ne en nomo, sed en esenco; tial ni sube montros, sur kia trompo de sentoj estas bazita iluzio pri hebrea popolo, kaj dume ni analizos la demandon

теоретически.

Выяснимъ себѣ сначала, что такое народъ. Если милліоны людей разсѣянныхъ по всему свѣту имѣютъ рыжіе волосы, они имѣютъ между собою этотъ одинъ общій признакъ; но можемъ ли мы ихъ благодаря этой общности назвать народомъ? Очевидно нѣтъ. Если они изъ-за этихъ рыжихъ волосъ подвергаются одинаковымъ насмѣшкамъ толпы, одинаковому недовѣрію или преслѣдованію, основанному на предразсудкѣ, тогда они имѣютъ уже между собою *много* общаго; но назовете ли вы ихъ поэтому народомъ? Очевидно нѣтъ. Какіе же общіе признаки требуются для того, чтобы какая-нибудь группа людей могла называть себя народомъ?

Обыкновенно мы называемъ народомъ большую группу людей, говорящихъ однимъ языкомъ, живущихъ на одной землѣ, представляющихъ одно самостоятельное политическое цѣлое, исповѣдующихъ одну вѣру и т. п. Это народъ нормальный. Отнимите у народа постепенно одинъ изъ этихъ признаковъ за другимъ, и онъ превращается въ народъ ненормальный, больной, но все таки кое-какъ еще продолжаетъ существовать и можетъ еще стремиться къ выздоровленію. Отнимите у народа— возьмемъ для примѣра положимъ народъ польскій—политическую самостоятельность,—это будетъ ударъ до того тяжелый, что многіе ошибочно считаютъ подобный народъ даже уже мертвымъ, но народъ все таки остается народомъ. Нанесите ему еще болѣе тяжелый ударъ, ударъ небывалый и страшный, вырвите его съ корнемъ изъ родной земли и разсѣйте его такъ по всему міру, чтобы онъ нигдѣ не составлялъ большинства, а повсюду исчезающее меньшинство,—тогда наступитъ его агонія и ему предстоитъ скоро умереть, разложиться и раствориться въ окружающихъ элементахъ; но даже послѣ этого убійственнаго удара, пока онъ, хотя разсѣянный, еще говоритъ своимъ языкомъ, онъ еще живетъ, и о всѣхъ разсѣянныхъ членахъ его всѣ еще скажутъ: „это поляки". Но пусть исчезнетъ польскій языкъ, и тогда существованіе польскаго народа окончательно и безповоротно прекращается и переходитъ въ область исторіи. Если бы послѣ такого исчезновенія языка всѣ члены этой націи даже на вѣки вѣковъ сохранили какимъ-либо способомъ свою родословную самымъ строгимъ образомъ, если бы каждый изъ нихъ даже имѣлъ какой-нибудь опредѣленный органическій признакъ, дѣлающій общее происхожденіе ихъ несомнѣннымъ, никто всѣ

teorie.

Antaŭe ni klarigos al ni, kio estas popolo. Se milionoj de homoj, dissemitaj tra la tuta mondo, havas flavruĝajn harojn, ili havas inter si tiun ĉi unu komunan signon; ĉu ni povas ilin dank' al tiu ĉi komuneco nomi popolo? Estas evidente, ke ne. Se ili pro tiuj ĉi flavruĝaj haroj estas elmetataj al samaj mokoj de homamaso, al sama malkonfido aŭ persekuto, bazita sur antaŭjuĝo, tiam ili havas jam inter si multon komunan; ĉu vi pro tio nomos ilin popolo? Estas evidente, ke ne. Kiaj do komunaj signoj estas necesaj, por ke ia grupo da homoj povu nomi sin popolo?

Ordinare ni nomas grandan grupon da homoj popolo, parolantaj unu lingvon, loĝantaj sur unu tero, prezentantaj unu memstaran politikan tuton, konfesantaj unu religion k.s. Tio ĉi estas popolo normala. Vi forprenu de popolo iom post iom unu el tiuj ĉi signoj post alia, kaj ĝi aliformiĝas en popolon nenormalan, malsanan, see tamen ĝi ankoraŭ iel daŭrigas ekzisti kaj povas ankoraŭ celi al resaniĝo. Vi forprenu de popolo - ekzemple, ni prenu polan popolon - politikan memstarecon, - tio ĉi estos tiel peza bato, ke multaj erare konsideras similan popolon eĉ jam mortinta, sed popolo tamen restas popolo. Vi faru al ĝi ankoraŭ pli pezan baton, senprecedencan baton kaj teruran, vi elŝiru ĝin kun radiko el propra tero kaj vi dissemu ĝin tiel tra la tuta mondo, por ke ĝi nenie faru plimulton, kaj ĉie malaperantan malplimulton, - tiam venos ĝia agonio kaj rapide ĝi devos morti, putri kaj solviĝi en ĉirkaŭantaj elementoj; sed eĉ post tiu ĉi mortiga bato, ĝis ĝi, kvankam dissemita, ankoraŭ parolas sian lingvon, ĝi ankoraŭ vivas, kaj pri ĉiuj dissemitaj ĝiaj anoj ĉiuj ankoraŭ diros: "tio ĉi estas poloj". Sed malaperu pola lingvo, kaj tiam ekzisto de pola popolo definitive kaj senrevene ĉesas kaj transiras en regionon de historio. Se post tia malapero de la lingvo ĉiuj anoj de tiu ĉi nacio eĉ por eterne la plej severe konservus iamaniere sian genealogion, se ĉiu el ili eĉ havus ian difinitan organan signon, farantan komunan devenon ilian senduba, neniu tamen

таки тогда (т. е. послѣ потери языка) не скажетъ уже объ нихъ: „это поляки“, а въ крайнемъ случаѣ скажутъ объ нихъ только: „это потомки существовавшаго когда-то польскаго народа“, подобно тому, какъ есть потомки готовъ, галловъ, кельтовъ и т. п., но нѣтъ уже самихъ народовъ этихъ. *Ибо языкъ есть именно та связь, которая дѣлаетъ ту или другую группу людей народомъ.* Представьте себѣ, напримѣръ, что какимъ-нибудь чудомъ сербы потеряли свой языкъ и заговорили по польски,— существовалъ ли бы тогда сербскій народъ? Нѣтъ, вы сказали бы тогда, что Сербія населена поляками, не смотря на то, что они и мѣстомъ жительства, и происхожденіемъ, и религіей совершенно отличаются отъ поляковъ Привислянскаго края; и они не только называли бы себя поляками, но постоянно тяготѣли бы къ Польшѣ, ибо языкъ именно и есть то, что творитъ народъ. Въ Австріи есть различные народы, которые, съ тѣхъ поръ какъ исторія ихъ знаетъ, жили и живутъ всегда рядомъ другъ возлѣ друга, несравненно ближе другъ къ другу, чѣмъ напримѣръ Воронежцы съ Вологодцами; они имѣютъ одно государство, одну религію и т. д., и все таки они представляютъ совершенно чуждые и враждебные другъ другу народы исключительно только потому, что они говорятъ различными языками; между тѣмъ Австрійскіе нѣмцы и Пруссаки отличаются другъ отъ друга и мѣстомъ жительства, и государствомъ, и религіей, а все таки, благодаря исключительно единству ихъ языка, мы должны и тѣхъ и другихъ соединять подъ именемъ нѣмецкаго народа, и сами они другъ къ другу тяготѣютъ. Ибо языкъ есть самое священное достояніе человѣка; на немъ онъ мыслитъ, радуется и печалится, съ нимъ связано его самосознаніе, а слѣдовательно и его индивидуальное существованіе. Еслибы не было различія языковъ, не было бы и различія народовъ: существовали-бы тогда группы локальныя, политическія, религіозныя, но не національныя. На сколько не мыслимо отдѣлить другъ отъ друга понятія „языкъ“, и „народъ“, видно изъ того, что въ нѣкоторыхъ языкахъ оба эти понятія прямо обозначаются однимъ и тѣмъ же словомъ.

Мы, разсѣянные по всему міру евреи, не имѣющіе не только политической самостоятельности и какой-либо опредѣленной населяемой территоріи, но главное—не имѣющіе самаго необходимаго фундамента народности—*языка*, не представляемъ собою никакого народа, а мы составляемъ только группу лю-

tiam (t.e. post perdo de lingvo) diros pri ili: tio ĉi estas poloj", kaj en ekstrema okazo oni diros pri ili nur: "tio ĉi estas posteuloj de iam ekzistinta pola popolo", simile al tio, kiel estas posteuloj de gotoj, galloj, keltoj ks., sed jam ne estas tiuj ĉi popoloj. Ĉar lingvo estas ĝuste tiu ligo, kiu faras tiun aŭ alian grupon da homoj popolo. Ekzemple, vi imagu al vi, ke iamirakle serboj perdis sian lingvon kaj ekparolis pole, - ĉu ekzistus tiam serba popolo? Ne, vi dirus tiam, ke Serbujo estas loĝigita de poloj, malgraŭ tio, ke ili laŭ loĝloko, deveno, kaj religio tute diferenciĝas de poloj en Vistula regiono kaj ili ne nur nomus sin poloj, sed konstante altiriĝus al Polujo, ĉar lingvo ĝuste estas tio, kio faras popolon. En Aŭstrujo estas diversaj popoloj, kiuj de tiu tempo, kiel historio ilin konas, loĝis kaj loĝas ĉiam unu apud alia, nekompare pli proksime unu al alia, ol Voroneĵanoj kun Vologdanoj; ili havas unu ŝtaton, unu religion ktp., kaj tamen ili faras tute fremdajn kaj malamikajn unu al alia popolojn ekskluzive nur tial, ke ili parolas diversajn lingvojn; dume Aŭstrujaj germanoj kaj Prusujanoj diferencas sin inter si kaj per loĝloko kaj per ŝtato, kaj per religio, kaj tamen dank' al ekskluziva unueco de ilia lingvo ni devas tiujn kaj aliajn kunigi sub nomo de germana popolo, kaj ili mem altiriĝas unu al alia. Ĉar lingvo estas la plej sankta propraĵo de homo; en ĝi li pensas, ĝojas kaj malĝojas, kun ĝi estas ligita lia memkonscio, kaj sekve ankaŭ lia individua ekzisto. Se ne estus diferenco inter lingvoj, ne estus ankaŭ diferencaj popoloj: tiam ekzistus grupoj lokaj politikaj, religiaj, sed ne naciaj. Kiomgrade ne estas penseble apartigi unu de alia nociojn "lingvo" kaj "popolo", estas videble el tio, ke en iuj lingvoj ambaŭ tiuj ĉi nocioj rekte esprimiĝas per unu kaj la sama vorto.

Ni hebreoj, dissemitaj tra la tuta mondo, ne havantaj ne nur politikan memstarecon kaj ian difinitan loĝatan teritorion, sed ĉefe - ne havantaj la plej bezonatan bazon de popoleco - lingvon, ni faras per ni nenian popolon, kaj ni faras nur grupon da homoj,

- - - - -

(de p. 11) al konkludo, ke tio ĉi estus afero sen iu celo kaj estonteco, ke, prezentante per si mem pure lokan kaj provizoran dialekton, ĵargono havas nenian rilaton al hebreeco kaj ke per ĝia kulturado ni alportus al hebreeco nenian komplezon.

дей, имѣющихъ одну общую религію, **или вѣрнѣе** ***приписанныхъ*** къ одной религіи, такъ какъ многіе изъ насъ этой религіи даже не исповѣдуютъ. Нѣкоторые, правда, говорятъ, что у насъ есть свой языкъ, древне-еврейскій; но вы вѣдь знаете, что это неправда. Этотъ языкъ принадлежалъ когда-то народу, жившему въ отдаленной древности, но *мы* съ нимъ ничего общаго не имѣемъ; еслибы не *религія* наша, мы бы этого языка и знать не хотѣли; этотъ языкъ для насъ такъ же труденъ и чуждъ, какъ для всякаго не-еврея. Правда, специально у насъ съ вами, любезные читатели, есть общій языкъ, на которомъ говорили наши отцы и дѣды, на которомъ большинство изъ насъ самихъ говорило въ дѣтствѣ и часто говоритъ еще и теперь—это жаргонъ. Еслибы мы этотъ языкъ культивировали и заставили бы говорить на немъ нашихъ дѣтей и внуковъ, то это дало бы намъ право называть себя особымъ народомъ. *Это* былъ бы дѣйствительный народъ, а не фиктивный; но ни съ евреями другихъ странъ, ни съ Палестиной этотъ народъ кромѣ религіи не имѣетъ ничего общаго, и тяготѣть безъ фальши онъ долженъ былъ бы только къ своей *дѣйствительной* родинѣ, т. е. къ западной Россіи и Польшѣ, и къ своему *дѣйствительному* языку, т. е. къ жаргону. *Такое* національное самосознаніе было бы, если не желательно, то по крайней мѣрѣ естественно; но такъ какъ культивированіе такого западно-русско-нѣмецкаго народа, признающаго Балтійско-Черноморскую полосу своей родиной, а жаргонъ своимъ языкомъ, ни одной изъ еврейскихъ партій не признается ни желательнымъ, ни мало-мальски цѣлесообразнымъ или имѣющимъ какіе-либо шансы на будущность, то мы объ немъ говорить совершенно не будемъ*). Выраженіе „народъ еврейскій“ (въ смыслѣ „панъюдаистическій“), къ ко-

---

*) Пусть читатель не думаетъ, что мы принадлежимъ къ врагамъ жаргона. На-
противъ: въ то время какъ наша интеллигенція почти вся поголовно (не исключая даже
жаргонныхъ писателей) относится къ жаргону съ полнѣйшимъ пренебреженіемъ и счи-
таетъ его чѣмъ-то дикимъ, мы всегда относились и относимся и теперь къ нему съ
любовью и видимъ въ этомъ такъ называемомъ жаргонѣ такой же языкъ, какъ и всѣ
другіе языки. Лѣтъ 20—25-тому назадъ мы съ усердіемъ и увлеченіемъ продолжитель-
ное время работали надъ этимъ языкомъ, и тогда мы убѣдились, что онъ не только
отличается богатствомъ формъ, но имѣетъ самую стройную и строгую грамматику, во
многихъ отношеніяхъ оригинальную и замѣчательную. Грамматику эту мы систематически
обработали и готовы были уже выступить съ нею публично, мечтая объ основаніи чистой
и цивилизованной ново-еврейской литературы вмѣсто теперешней безграмотной и без-
образной. Но впослѣдствіи мы пришли къ убѣжденію, что это было-бы дѣломъ безъ
всякой цѣли и будущности, что, представляя собою чисто мѣстный и временный діа-
ектъ, жаргонъ никакого отношенія къ еврейству не имѣетъ и что культивировкой
о мы не оказали бы еврейству никакой услуги.

havantaj unu komunan religion, aŭ pli precize alskribitaj al unu religio, ĉar multaj el ni eĉ ne konfesas tiun ĉi religion. Iuj, vere, parolas, ke ni havas nian lingvon, malnov-hebrean; sed vi ja scias, ke tio ĉi estas malvero. Tiu ĉi lingvo apartenis iam al popolo, vivinta en fora antikveco, sed ni havas nenion komunan kun ĝi; se ne estus nia religio, ni ne volus eĉ scii tiun ĉi lingvon; tiu ĉi lingvo por ni estas tiel same malfacila kaj fremda, kiel por ĉiu ne-hebreo. Vere, speciale ĉe ni kun vi, afablaj legantoj, estas komuna lingvo, kiun parolis niaj patroj kaj avoj, kiun plimulto el ni parolis en infaneco kaj ofte parolas ankoraŭ nun - tio ĉi estas ĵargono. Se ni tiun ĉi lingvon kulturus kaj devigus niajn infanojn kaj nepojn paroli ĝin, tio ĉi donus al ni rajton nomi nin aparta popolo. Tio ĉi estus efektiva popolo, sed ne fikcia; nek kun hebreoj de aliaj landoj, nek kun Palestino tiu ĉi popolo krom religio havas ion komunan, kaj altiriĝi sen falso ĝi devus nur al sia efektiva patrujo, t.e. al okcidenta Rusujo, kaj Polujo, kaj al sia efektiva lingvo, t.e. al la ĵargono. Tia nacia memkonscio estus, se ne dezirinda, tamen almenaŭ natura; sed ĉar kulturadon de tia okcidente-ruse-germana popolo, agnoskanta Balte-Nigromaran strion sia patrujo, kaj ĵargonon sia lingvo, nek unu el hebreaj partioj agnoskas dezirinda, nek iomete laŭcela aŭ havanta iajn ŝancojn por estonteco, tial ni pri ĝi tute ne parolos. *) Esprimo "hebrea popolo" (en senco de "panjudista"), al kiu

\- - - - -

*)La leganto ne pensu, ke ni apartenas al malamikoj de ĵargono. Kontraŭe: dum nia intelektularo preskaŭ tute senescepte (ne esceptante eĉ ĵargonajn verkistojn) rilatas al ĵargono kun la plej granda malrespekto kaj konsideras ĝin iom sovaĝa, ni ĉiam rilatis kaj rilatas al ĝi eĉ nun ame kaj ni vidas en tiu ĉi tiel nomata ĵargono kaj tian saman lingvon, kiel ĉiujn aliajn lingvojn. Antaŭ 20-25 jaroj ni fervore kaj pasie dum longa tempo laboris super tiu ĉi lingvo, kaj tiam ni konvinkiĝis, ke ĝi ne nur havas riĉecon de formoj, sed havas la plej konsekvencan kaj rigoran gramatikon, en multaj rilatoj originalan kaj rimarkindan. Tiun ĉi gramatikon ni sisteme prilaboris kaj ni estis jam pretaj publikigi ĝin, revante pri fondo de pura kaj civilizita nov-hebrea literaturo anstataŭ nuna erara kaj kripla. Sed poste ni venis (→ p. 10)

торому мы такъ привыкли, есть слѣдовательно выраженіе вполнѣ ошибочное, которое благодаря религіи и ея неизмѣняемымъ терминамъ все еще передается изъ рода въ родъ, хотя оно съ незапамятныхъ временъ сдѣлалось уже полнѣйшимъ анахронизмомъ, подобно многимъ другимъ религіознымъ терминамъ и обычаямъ. *Если мы сами въ нашей статьѣ употребляемъ и будемъ до конца употреблять выраженіе „народъ еврейскій", то мы дѣлаемъ это просто только ради удобства и въ виду того, что наши читатели слишкомъ уже привыкли къ этому термину.*

„Но", скажете вы, „у насъ есть общее происхожденіе, общая исторія, общая судьба и страданія, общіе обычаи". Но всмотритесь повнимательнѣе въ эту исторію. и вы увидите, что уже отъ двухъ тысячелѣтій она не представляетъ собою и тѣни какой-либо исторіи *народа*, а совершенно несомнѣнно составляетъ собою исключительно только исторію *религіозной группы*. Къ этой исторіи цѣликомъ принадлежалъ и принадлежитъ всякій человѣкъ, исповѣдующій еврейскую религію, хотя бы даже еще отецъ его ничего общаго съ еврействомъ и Палестиной не имѣлъ: съ момента принятія имъ еврейской вѣры онъ входитъ въ еврейскую исторію; съ другой стороны всякій не исповѣдующій еврейской религіи не имѣетъ съ еврейской исторіей ровно ничего общаго, хотя бы еще дѣдъ его былъ самымъ преданнымъ евреемъ. Можетъ ли слѣдовательно быть какое нибудь сомнѣніе въ томъ, что та исторія, которую мы по древней привычкѣ, когда-то въ отдаленной древности имѣвшей основаніе называемъ ошибочно исторіей еврейскаго народа, есть ничто иное, какъ исключительно только исторія *еврейскаго вѣроисповѣданія?* То же самое и съ нашей судьбой и съ нашими обычаями, которые не содержатъ въ себѣ ни капли чего либо народнаго, чего-либо Палестинскаго, и общность которыхъ происходитъ исключительно только отъ общности нашей. религіи и жизненныхъ условій, вызванныхъ этой религіей. *Единственный* слабый признакъ, который нашимъ націоналистамъ даетъ еще нѣкоторое право называть насъ народомъ, есть общность нашего *происхожденія*. Но во первыхъ эта общность происхожденія далеко не такъ несомнѣнна, какъ многимъ—подъ вліяніемъ опять таки религіозныхъ традицій и формулъ—кажется. Вспомните о множествѣ людей, выпадавшихъ изъ еврейства въ другіе народы, (напримѣръ исчезновеніе десяти колѣнъ, т. е. $^5/_6$ всего народа, еще въ отдаленной древности, массы постоянно при-

ni tiel alkutimiĝis, sekve estas esprimo tute erara, kiu dank' al religio kaj al ĝiaj neŝanĝataj terminoj ĉio ankoraŭ estas transdonata de gento al gento, kvankam ĝi de post nememoreblaj tempoj jam fariĝis la plej plena anakronismo, simile al multaj aliaj religiaj terminoj kaj kutimoj. Se ni en nia artikolo uzas kaj ĝis la fino uzos esprimon "hebrea popolo", tion ĉi ni simple faras pro oportuneco kaj pro tio, ke niaj legantoj jam tro alkutimiĝis al tiu ĉi termino.

"Sed", diros vi, "ĉe ni estas komuna origino, komuna historio, komuna sorto kaj suferoj, komunaj kutimoj." Sed pli atente vi enrigardu en tiun ĉi historion, kaj vi ekvidos, ke ĝi jam du jarmilojn ne reprezentas per si eĉ ombron de ia historio de popolo, kaj tute sendube faras ekskluzive nur historion de religia grupo. Al tiu ĉi historio tute apartenis kaj apartenas ĉiu homo, konfesanta hebrean religion, kvankam eĉ ankoraŭ lia patro havis nenion komunan kun la hebreeco kaj Palestino: de momento de akcepto de la hebrea religio li eniras en hebrean historion; de alia flanko ĉiu ne konfesanta hebrean religion havas kun hebrea historio nenion komunan, kvankam ankoraŭ lia avo estis la plej sindona hebreo. Sekve, ĉu povas esti ia dubo en tio, ke tiu historio, kiun ni laŭ antikva kutimo, havinta bazon iam en malproksima antikveco, erare nomas historio de la hebrea popolo, estas nenio alia, ol ekskluzive nur historio de la hebrea religio? Tio sama estas ankaŭ kun nia sorto kaj kun niaj kutimoj, kiuj ne entenas en si eĉ guton de io popola, de io Palestina, kaj kies komuneco devenas ekskluzive nur de komuneco de nia religio kaj vivaj kondiĉoj, elvokitaj de tiu ĉi religio. Sola malfirma signo, kiu donas al niaj nacistoj ankoraŭ iun rajton nomi nin popolo, estas komuneco de nia origino. Sed unue tiu ĉi komuneco de origino longe ne estas tiel sendubа, kiel ŝajnas al multaj - sub influo de religiaj tradicioj kaj formuloj. Vi ekmemoru pri multaj homoj, transiradintaj el hebreeco al aliaj popoloj (ekzemple, malapero de deko da triboj, t. e. 5/6 da popolo, ankoraŭ en fora pratempo, amasoj konstante al-

нимавшихъ и принимающихъ иныя религіи); вспомните множество людей посторонних, вливавшихся въ еврейство (напримѣръ массы новообращенныхъ евреевъ въ послѣднюю эпоху Рима, когда люди принимали вѣдь не только христіанство, но и еврейство; цѣлый народъ Хазарскій, принявшій еврейство и несомнѣнно общившійся съ другими евреями; еврейскіе неофиты заграницей и потомки многихъ „жидовствующихъ" и „субботниковъ" въ Россіи и т. п.). Мнимый типъ еврейскій не имѣетъ въ себѣ ничего расово-органическаго, а является только продуктомъ извѣстнаго рода воспитанія. Но не будемъ объ этомъ распространяться, а допустимъ, что дѣйствительно всѣ евреи происходятъ отъ Израиля, а всѣ неевреи не отъ Израиля; что же изъ этого слѣдуетъ? Развѣ живой народъ творится запыленными историческими хартіями и родословными? Какому изъ существующихъ народовъ есть какое-нибудь дѣло до того, кѣмъ были въ отдаленной древности его предки, были ли они израильтянами, филистимлянами, скиѳами, готами, гуннами, германцами и т. п.? Это дѣло историковъ, а не народа, который своего происхожденія не чувствуетъ и чувствовать не хочетъ, если его не связываютъ какія-нибудь узы фактически еще *существующія*, т. е. если общность существующаго еще родного языка не дѣлаетъ его взаимно связаннымъ между собою *народомъ*, или общность вѣры не дѣлаетъ его взаимно связанной между собою *религіозной группой*. Отнимите вы эти *фактическія* узы, и тогда завтра же всякая связь между бывшими членами прежней массовой единицы моментально прекращается и члены становятся другъ другу навсегда и окончательно совершенно чуждыми и знать другъ друга не захотятъ, хотя бы даже извѣстно было самымъ несомнѣннымъ образомъ, что всѣ они нѣсколько тысячъ лѣтъ тому назадъ имѣли одного общаго отца. Что, напримѣръ, связываетъ между собою финновъ и венгерцевъ, хотя несомнѣнно извѣстно, что они не только одного происхожденія, но что они составляли одинъ народъ даже сравнительно очень *недавно*, когда евреи давно уже единаго народа не представляли? Для тѣхъ, которые сомнѣваются, что общность происхожденія (если даже допустимъ несомнѣнность таковой у евреевъ) въ народномъ самосознаніи не играетъ ровно никакой роли, приведемъ слѣдующее простое математическое вычисленіе: Два человѣка, имѣющіе общаго отца, чувствуютъ другъ къ другу сильную привязанность и взаимныя обязанности;

prenadintaj kaj alprenantaj aliajn religiojn);vi ekmemoru amason da fremdaj homoj, enverŝigintaj en hebreecon (ekzemple, amasojn da novkonvertitaj hebreoj en la lasta epoko de Romo, kiam homoj akceptadis ne nur kristanismon, sed ankaŭ hebreecon; tuta ĥazara popolo, akceptinta hebreecon kaj sendube komuniĝinta kun aliaj hebreoj; hebreaj konvertitoj en eksterlando kaj posteuloj de multaj "fijudantoj" kaj "sabatistoj" en Rusujo ks. Ŝajna hebrea tipo havas en si nenion rase-organan, kaj estas nur produkto de certa speco de edukado. Ni ne detalos tion ĉi, sed allasos, ke fakte ĉiuj hebreoj devenas de Izraelo, kaj ĉiuj ne-hebreoj ne de Izraelo; kio do sekvas el tio? Ĉu vivan popolon faras polvitaj historiaj ĉartoj kaj genealogioj? Kiu el ekzistantaj popoloj interesiĝas pri tio, kiuj en malproksima pratempo estis liaj praulоj, ĉu ili estis izraelidoj, filiŝtoj, skitoj, gotoj, hunoj, germanoj ks.? Tio ĉi estas afero de historiistoj, sed ne de popolo, kiu ne sentas sian originon kaj ne volas senti, se ĝin ne kunligas iaj ligiloj fakte ankoraŭ <u>ekzistantaj</u>, t.e. se komuneco de ankoraŭ ekzistanta patrolingvo ne faras ĝin reciproke ligita inter si <u>popolo</u>, aŭ komuneco de religio ne faras ĝin reciproke ligita inter si <u>religia grupo</u>. Vi forprenu tiujn ĉi <u>faktajn</u> ligilojn, kaj tiam morgaŭ ĉiu ligo inter estintaj anoj de antaŭa amasa unuo momente ĉesiĝas kaj anoj fariĝas unu al alia por ĉiam kaj definitive tute fremdaj kaj ne volos scii unu la alian, kvankam sendube estis konate, ke ili ĉiuj antaŭ kelkaj miloj da da jaroj havis unu komunan patron. Ekzemple, kio kunligas finnojn kaj hungarojn, kvankam sendube estas konate, ke ili estas ne nur de unu origino, sed ke ili faris unu popolon eĉ tre <u>antaŭnelonge</u>, kiam hebreoj jam delonge ne faris unu popolon? Por tiuj, kiuj dubas, ke komuneco de origino (se eĉ ni allasos tian sendubecon ĉe hebreoj) en popola memkonscio absolute ludas nenian rolon, ni donos sekvantan matematikan kalkulon: Du homoj, havantaj komunan patron, sentas unu al alia fortan korinklinon kaj reciprokajn devojn;

У двухъ человѣкъ, имѣющихъ общаго дѣда, т. е. у двоюродныхъ братьевъ, эта привязанность, какъ извѣстно, уже по крайней мѣрѣ въ четыре раза слабѣе; у двухъ человѣкъ, имѣющихъ общаго прадѣда, эта привязанность уже по крайней мѣрѣ въ 16 разъ слабѣе, и они уже въ большинствѣ случаевъ почти совершенно чужды другъ другу; наконецъ два человѣка, имѣвшіе общаго прапрадѣда, уже обыкновенно ровно ничего общаго между собою не имѣютъ. Если же по истеченіи какихъ-нибудь 100 лѣтъ общность происхожденія въ значеніи своемъ доходитъ уже почти до нуля, то вычислите, какое значеніе она должна имѣть послѣ 3000 лѣтъ!!... Разумѣется, что *абсолютно никакого*. И если нѣмецъ привязанъ къ нѣмцу, русскій къ русскому и т. п., то это ничуть не вслѣдствіе происхожденія, а исключительно только отъ того, что членовъ каждой изъ этихъ группъ взаимно связываетъ общность различныхъ узъ *современныхъ*, напримѣръ общность языка, территоріи, вѣры и т. п.; а такъ какъ у какого-нибудь французскаго еврея съ русскимъ евреемъ нѣтъ ни общаго языка, ни территоріи и т. п., то ихъ слѣдовательно связываетъ исключительно только общность религіи. Когда русскій народъ перешелъ изъ язычества въ православіе, онъ ничуть не пересталъ быть русскимъ народомъ; если бы онъ сегодня принялъ лютеранство, онъ все остался бы тѣмъ же народомъ, потому что членовъ его связываетъ въ единое народное цѣлое общность языка; но пусть такъ называемый еврейскій народъ приметъ сегодня другую религію, и тогда моментально еврейскій народъ навсегда исчезнетъ безслѣдно. Не правда ли? Можете ли вы сомнѣваться въ этомъ? Можете ли вы даже вообразить себѣ еврейскій народъ безъ еврейской религіи? Если же мы сознаемъ, что съ уничтоженіемъ еврейской религіи моментально и окончательно исчезъ бы еврейскій народъ, то это уже доказываетъ вполнѣ ясно и несомнѣнно, что еврейскаго народа нѣтъ и что евреи составляютъ только группу людей, связанныхъ между собою исключительно только религіей, не взирая разумѣется на то, исполняютъ ли они дѣйствительно предписанія этой религіи или только причисляютъ себя къ исполняющимъ ее.

Вы скажете, можетъ быть, что полная зависимость такъ называемаго еврейскаго народа отъ религіи есть только временная, обусловленная теперешнимъ политическимъ положеніемъ евреевъ; мы дадимъ вамъ поэтому еще слѣдующій примѣръ:

ĉe du homoj, havantaj komunan avon, t.e. ĉe kuzoj, tiu ĉi korinklino, kiel estas konate, estas jam almenaŭ kvar fojojn pli malforta; ĉe du homoj, havantaj unu komunan praavon, tiu ĉi korinklino estas jam almenaŭ 16 fojojn pli malforta, kaj ili jam en plimulto da okazoj estas preskaŭ tute fremdaj unu al alia; fine du homoj, havintaj komunan prapraavon, jam ordinare havas nenion komunan inter si. Se post paso de iaj 100 jaroj komuneco de origino en sia signifo aliras jam preskaŭ al nulo, jen vi elkalkulu, kian signifon ĝi devas havi post 3000 jaroj !!... Kompreneble, ke absolute nenian. Kaj se germano estas alligita al germano, ruso al ruso ks., tio ĉi estas neniom pro origino, sed ekskluzive nur pro tio, ke anojn de ĉiu el tiuj ĉi grupoj reciproke ligas komuneco de diversaj ligiloj nunaj, ekzemple, komuneco de lingvo, teritorio, religio ks.; kaj ĉar ia franca hebreo ne havas kun rusa hebreo komunan lingvon, teritorion ks., tial ilin ligas ekskluzive nur komuna religio. Kiam rusa popolo transiris el paganismo al ortodoksa religio, ĝi neniom ĉesis esti popolo; se ĝi hodiaŭ alprenus luteran religion, ĝi restus la sama popolo, ĉar komuneco de lingvo ligas ĝiajn anojn en unuecan popolan tuton; sed akceptu hodiaŭ tiel nomata hebrea popolo alian religion, kaj momente la hebrea popolo malaperos por ĉiam senpostsigne. Ĉu estas ne vero? Ĉu vi povas dubi pri tio ĉi? Ĉu vi povas imagi al vi hebrean popolon sen hebrea religio? Se ni konscias, ke kun neniigo de hebrea religio momente kaj definitive malaperus hebrea popolo, tial tio ĉi jam pruvas tute klare kaj sendube, ke la hebrea popolo ne estas kaj ke hebreoj faras nur grupon da homoj, ligitaj inter si ekskluzive nur per religio, malgraŭ tio, ĉu ili fakte plenumas preskribojn de tiu ĉi religio aŭ nur alkalkulas sin al plenumantaj de ĝi.

Eble vi diros, ke plena dependeco de tiel nomata hebrea popolo de religio estas nur provizora, kaŭzita de nuna politika stato de hebreoj; tial ni donas al vi ankoraŭ sekvantan ekzemplon:

Представьте себѣ, что нѣсколько сотъ тысячъ евреевъ основали въ Палестинѣ самостоятельное государство, но черезъ нѣкоторое время приняли другую религію (напримѣръ христіанство или магометанство), что же тогда будетъ? будете ли вы или кто-нибудь другой называть ихъ тогда евреями? Нѣтъ, признайтесь, что нѣтъ! Эти полнокровнѣйшіе евреи, эти евреи par excellence, которые имѣютъ повидимому совокупность всѣхъ данныхъ для того, чтобы считаться еврейскимъ народомъ, такъ какъ они происходятъ отъ евреевъ, живутъ въ странѣ своихъ предковъ евреевъ и основали спеціальное, политически самостоятельное еврейское государство, а отличаются отъ насъ *только* религіей (которую наши націоналисты ошибочно ставятъ на задній планъ), ихъ никто называть евреями не будетъ, они изъ еврейской исторіи будутъ совершенно вычеркнуты и съ такъ называемымъ еврейскимъ народомъ и вопросомъ ничего общаго имѣть больше не будутъ (по крайней мѣрѣ черезъ нѣсколько поколѣній), между тѣмъ какъ мы, разсѣянные по міру, не говорящіе однимъ языкомъ, не живущіе въ странѣ евреевъ, не представляющіе политической единицы, а имѣющіе между собою *только* общность религіи, будемъ продолжать по прежнему называть себя еврейскимъ народомъ и влачить за собою еврейскій вопросъ. Если въ сочетаніи a—|—b—|—c—|—d мы можемъ b, c, и d замѣнить какими угодно членами и сочетаніе все таки будетъ носить имя „еврей", а съ измѣненіемъ члена „a" сочетаніе совершенно перестаетъ носить имя еврей, хотя бы b—|—c—|—d остались неизмѣненными, то ясно какъ Божій день, что вся сущность того, что мы называемъ „еврей", кроется только въ членѣ „a". Можетъ ли послѣ всего этого быть какое нибудь сомнѣніе въ томъ, что сущность еврейства заключается въ еврейской *религіи* (хотя бы она существовала только *номинально*, а ничуть не исполнялась) и что вся наша борьба за еврейство сводится только къ борьбѣ за *религію*, а все остальное, за что мы боремся и страдаемъ, представляетъ только *слѣдствія* этой религіи. Какъ это ни покажется парадоксальнымъ, особенно той еврейской интеллигенціи, которая ни о какой религіи знать ничего не хочетъ, оно все таки въ дѣйствительности остается непреложной и неумолимой истиной, и тѣ, которымъ подъ вліяніемъ модныхъ и совершенно непримѣнимыхъ къ еврейству лозунговъ кажется, что они борются въ еврействѣ за что-то другое кромѣ религіи, только безсознательно обманываютъ себя

Vi imagu al vi, ke kelkaj centmiloj da hebreoj fondis en Palestino memstaran ŝtaton, sed post iu tempo ili alprenis alian religion (ekzemple, kristanecon aŭ islamon), kio do estos tiam? Ĉu vi aŭ alia tiam nomos ilin hebreoj? Ne, vi konfesu, ke ne! Tiuj ĉi la plej sangvinaj hebreoj, tiuj ĉi hebreoj par excellence, kiuj ŝajne havas tuton de ĉiuj faktoj por tio, por konsideri sin hebrea popolo, ĉar ili devenas de hebreoj, loĝas en la lando de siaj praulojhebreoj kaj fondis specialan, politike memstaran hebrean ŝtaton, kaj diferenciĝas de ni nur per religio (kiun niaj naciistoj erare metas sur la lastan lokon), neniu nomos ilin hebreoj, el hebrea historio ili estos tute elstrekitaj kaj kun tiel nomata hebrea popolo kaj demando ili nenion komunan havos plu (almenaŭ dum kelkaj generacioj), dum ni, dissemitaj tra la mondo, ne parolantaj unu lingvon, ne loĝantaj en la lando de hebreoj, ne farantaj politikan unuon, sed havantaj inter ni nur komunecon de religio, daŭrigos kiel antaŭe nomi nin hebrea popolo kaj treni post ni la hebrean demandon. Se en kombino a+b+c+d ni povas b+c kaj d anstataŭi per iaj elementoj kaj kombino tamen portos nomon "hebreo", sed per ŝanĝo de elemento "a" kombino tute ĉesos porti nomon hebreo, kvankam b+c+d restis neŝanĝitaj, tiel estas klare kiel Dia tago, ke tuta esenco de tio, kion ni nomas "hebreo", estas nur en elemento "a". Ĉu post ĉio tio ĉi povas esti ia dubo en tio, ke esenco de hebreeco enestas en hebrea religio (almenaŭ ĝi ekzistis nur nominale, kaj neniom plenumiĝis) kaj ke tuta nia batalo por hebreeco reduktiĝas nur al la batalo por religio, kaj ĉio cetera, por kio ni batalas kaj suferas, estas nur sekvoj de tiu ĉi religio. Kiel ajn tio ĉi montrus sin paradoksa, precipe al tiu hebrea intelektularo, kiu volas nenion scii pri ia religio, ĝi tamen en realeco restas nekontraŭdirebla kaj neelpetebla vero, kaj tiuj, al kiuj sub influo de modaj kaj tute neaplikeblaj sloganoj al hebreeco ŝajnas, ke ili batalas en hebreeco por io alia krom religio, nur senkonscie trompas sin

самихъ. Мы можемъ мѣнять языкъ, страну, платье, обычаи, идеалы, духъ, тѣлесныя особенности, политическое положеніе, экономическія условія, словомъ все, что хотите, и мы все таки останемся для себя и для другихъ тѣми же евреями; но стóитъ намъ перемѣнить религію—и весь еврейскій вопросъ сразу для насъ исчезаетъ, хотя бы мы даже и въ еврействѣ, и въ новопринятой религіи были полными атеистами и вся наша принадлежность къ той или другой религіи ограничивалась только ярлыкомъ, только простою припискою. Весь еврейскій вопросъ заключается только въ еврейской религіи. Просимъ читателя хорошенько уяснить себѣ это, ибо отъ точнаго уясненія себѣ этой основной и единственной *причины* еврейскаго вопроса зависитъ и точное рѣшеніе его.

Вы скажете, можетъ быть: „если евреи связаны между собою только религіей, то почему же еврей, даже совершенно не вѣрующій, чувствуетъ себя такъ неуютно между не-евреями, а такъ уютно между евреями, точно между родными? не доказываетъ ли это, что евреевъ связываетъ между собою еще нѣчто другое кромѣ религіи?“ Нѣтъ, ибо это чувство мы себѣ совершенно ложно истолковываемъ. Присмотритесь внимательно къ этому чувству, и вы увидите, что то чувство, которое привязываетъ васъ къ другому еврею, основано исключительно *только* на общности религіи, хотя бы ни вы, ни вашъ собесѣдникъ этой религіи не держался; эта общность религіи даетъ вамъ гарантію, что вашъ собесѣдникъ не назоветъ васъ жидомъ, не отнесется къ вамъ съ презрѣніемъ, какъ къ какому-то парію, не будетъ въ васъ видѣть врага, котораго Талмудъ, можетъ быть, воспиталъ Богъ знаетъ на какихъ гадостяхъ, что онъ провелъ свои дѣтскіе годы въ тѣхъ же вѣрованіяхъ, праздникахъ, что и вы, а одинаковость дѣтскихъ впечатлѣній сближаетъ людей даже и тогда, когда вѣра, вызвавшая эти впечатлѣнія, давно уже исчезла. Всѣ эти чувства, привязывающія еврея къ еврею, основаны слѣдовательно исключительно только на религіи и связанныхъ съ нею явленіяхъ. Если къ *нѣкоторой* группѣ евреевъ васъ привязываютъ еще какія-то другія чувства, то это чувства чисто мѣстныя, не имѣющія ничего общаго ни съ панъюдаизмомъ, ни съ Палестиной. Такъ напримѣръ литовскій еврей чувствуетъ себя хорошо въ обществѣ литовскаго еврея потому, что кромѣ вышеуказанной связи религіозной ихъ обоихъ связываетъ еще общность духа, вынесеннаго изъ литовскихъ мѣстечекъ,

mem. Ni povas ŝanĝi lingvon, landon, veston, kutimojn, idealojn, spiriton, korpajn specifecojn, politikan staton, ekonomiajn kondiĉojn, unuvorte ĉion, kion vi volas, kaj tamen ni restos por ni kaj por aliaj la samaj hebreoj; sed se ni ŝanĝu religion - kaj la tuta hebrea demando tuj malaperas por ni, kvankam ni eĉ kaj en hebreeco, kaj en novalprenita religio estis plenaj ateistoj kaj la tuta nia aparteneco al tiu aŭ alia religio limiĝis nur per etikedo, nur per simpla alskribo. La tuta hebrea demando enestas nur en hebrea religio. Ni petas leganton bonege klarigi al si tion ĉi, ĉar de preciza klarigo al si de tiu ĉi baza kaj sola kaŭzo de la hebrea demando dependas ankaŭ ĝia preciza solvo.

Eble vi diros: "se hebreoj estas ligitaj inter si nur per religio, kial do hebreo, eĉ tute ne kredanta, sentas sin tiel malagrable inter ne-hebreoj, sed tiel agrable inter hebreoj, kvazaŭ inter parencoj? ĉu tio ĉi ne pruvas, ke hebreojn ligas inter si ankoraŭ io alia krom religio?" Ne, ĉar tiun ĉi senton ni al ni interpretas tute erare. Vi esplorrigardu atente tiun ĉi senton, kaj vi ekvidos, ke tiu sento, kiu alligas vin al alia hebreo, estas bazita ekskluzive nur sur komuneco de religio, almenaŭ nek vi nek via interparolanto konfesis tiun ĉi religion; tiu ĉi komuneco de religio garantias al vi, ke via interparolanto ne nomos vin fijudo, ne rigardos sur vin kun malestimo, kiel sur ian parion, ne vidos en vi malamikon, kiun Talmudo, eble, edukis Dio scias sur iaj abomenaĵoj, ke li pasigis siajn infanajn jarojn en tiuj samaj kultsentoj, festoj, kiel ankaŭ vi, kaj egaleco de infanaj impresoj interproksimigas homojn eĉ tiam, kiam kredo, elvokita tiujn ĉi impresojn, jam delonge malaperis. Ĉiuj tiuj ĉi sentoj, alligantaj hebreon al hebreo, do estas bazitaj ekskluzive nur sur religio kaj ligitaj kun ĝi per aperaĵoj. Se al iu grupo da hebreoj vin alligas ankoraŭ iaj aliaj sentoj, tio estas pure lokaj, havantaj ion komunan nek kun panjudismo, nek kun Palestino. Tiel, ekzemple, litova hebreo sentas sin bone en societo de litova hebreo, ĉar krom supre montrita ligo religia ilin ambaŭ ligas ankoraŭ komuneco de spirito, elportita el litovaj urbetoj,

щность воспитанія и воспоминаній, общность жаргона, который дорогъ имъ невольно, какъ языкъ дѣтства, общность ударовъ и правовыхъ ограниченій, подъ которыми они живутъ, благодаря своей религіи. Вы видите, слѣдовательно, что это чувство взаимнаго расположенія евреевъ другъ къ другу есть не какое-то національное самосознаніе, а просто слѣдствіе общности религіи, или религіознаго ярлыка, и связанной съ этимъ общности положенія.

Кто же мы такіе? Мы—по крайней мѣрѣ при теперешнихъ условіяхъ—не русскіе, не поляки, не нѣмцы, но вмѣстѣ съ тѣмъ мы....также не еврейскій народъ. Мы потомки евреевъ (да и то не съ полною несомнѣнностью), но мы не еврейскій народъ, такъ какъ такого народа теперь нѣтъ, какъ нѣтъ напримѣръ народа протестантскаго. Будучи разрозненными группами, связанными между собою только общностью религіи, мы въ національномъ отношеніи единаго еврейскаго народа давно уже не составляемъ, выкристаллизоваться по естественнымъ своимъ языкамъ и мѣстамъ жительства въ новые отдѣльные народы не имѣемъ никакихъ шансовъ, а влиться въ окружающіе народы, благодаря національно-сепаратическому духу нашей религіи, не имѣемъ возможности. Мы въ національномъ отношеніи слѣдовательно обречены на вѣчное висѣніе между небомъ и землею, и въ этомъ-то и состоитъ весь трагизмъ нашего положенія. Мы представляемъ собою предполагаемыхъ *потомковъ* когда-то бывшаго народа, мы представляемъ собою *матеріалъ*, изъ котораго можно составить новый *будущій* народъ; но теперь мы народа не составляемъ. *На только что сказанное мы просимъ читателя обратить вниманіе*, такъ какъ иначе ему покажется страннымъ, что мы, отрицая существованіе еврейскаго народа, ниже сами будемъ говорить о будущности еврейства какъ *народа*. Если мы найдемъ нужнымъ составить изъ себя народъ, то между этимъ будущимъ народомъ ново-еврейскимъ и бывшимъ народомъ древне-еврейскимъ будетъ существовать историческая связь, такъ какъ мы, теперешніе безнародные евреи, благодаря своему предполагаемому происхожденію, являемся связующимъ звеномъ между обоими народами. Будущій ново-еврейскій народъ слѣдовательно будетъ имѣть полное право разсматривать исторію бывшаго Палестино-израильскаго народа какъ древній періодъ своей собственной исторіи; но *идентифицировать* себя съ бывшимъ Палестино-израильскимъ

komuneco de edukado kaj rememoroj, komuneco de ĵargono, kiu nevole estas kara por ili, kiel lingvo de juneco, komuneco de batoj kaj de rajtaj limigoj, sub kiuj ili vivas dank' al sia religio. Do, vi vidas, ke tiu ĉi sento de reciproka inklino de hebreoj unu al alia estas ne ia nacia memkonscio, sed simple sekvo de komuneco de religio, aŭ de religia etikedo, kaj de ligita komuneco de stato.

Kiuj do ni estas? Ni -almenaŭ en nunaj kondiĉoj- estas nek rusoj, nek poloj, nek germanoj, sed samtempe ni ... ankaŭ ne estas hebrea popolo. Ni estas posteuloj de hebreoj (kaj eĉ tio ne estas plena sendubeco), sed ni ne estas hebrea popolo, ĉar tia popolo nun ne estas, kiel ekzemple ne estas protestanta popolo. Estante disigitaj grupoj, ligitaj inter si nur per komuneco de religio, en nacia rilato jam delonge ni ne faras unuecan hebrean popolon, elkristaliĝi laŭ naturaj siaj lingvoj kaj lokoj de loĝado en novajn apartajn popolojn ni havas neniujn ŝancojn, kaj enverŝiĝi en ĉirkaŭantajn popolojn, dank' al nacie-aparta spirito de nia religio, ni ne havas eblecon. Do en nacia rilato ni estas kondamnitaj al eterna pendo inter ĉielo kaj tero, kaj en tio ĉi konsistas tuta tragedieco de nia stato. Ni reprezentas per ni supozatajn posteulojn de iam estinta popolo, ni reprezentas per ni materialon, el kiu oni povas formi novan estontan popolon; sed nun ni ne estas popolo. Ni petas leganton turni atenton pri ĵus dirito, ĉar alie al li ŝajnos strange, ke ni, neante ekziston de hebrea popolo, sube ni mem parolos pri estonteco de hebreeco kiel popolo. Se ni ekdeziros formi el ni popolon, tiam inter tiu ĉi estonta popolo nov-hebrea kaj estinta popolo antikve-hebrea ekzistos historia ligo, ĉar ni, nunaj senpopolaj hebreoj, dank' al nia supozata origino, estas liganta ĉenero inter ambaŭ popoloj. Do, estonta nov-hebrea popolo havos plenan rajton ekzameni historion de estinta Palestine-izraela popolo kiel antikvan periodon de sia propra historio; sed identigi sin kun estinta Palestine-izraela

народомъ теперешніе евреи не имѣютъ ни малѣйшаго логическаго основанія, такъ какъ они только предполагаютъ себя *происходящими* отъ сказаннаго народа. но не имѣютъ въ себѣ ни капли изъ всего того, что изъ древнихъ евреевъ творило особую и единую народную группу подъ формою израильскаго народа. Слѣдовательно и идентифицировать свои идеалы съ идеалами бывшаго когда-то Израильскаго народа у теперешнихъ евреевъ нѣтъ ни малѣйшаго логическаго основанія, и если подобная совершенно несообразная идентификація многими евреями еще дѣлается, то это происходитъ только подъ вліяніемъ ненормальной религіи нашей, которая теперешнихъ послѣдователей своихъ все еще называетъ тѣмъ же именемъ, которымъ она называла давно исчезнувшихъ *древнихъ* послѣдователей своихъ. Если идеалами нашихъ отдаленныхъ предковъ были ихъ родная Палестина и ихъ родной библейскій языкъ, то это было вполнѣ естественно; но если *мы*, теперешніе евреи, давно уже не имѣющіе ничего общаго ни съ Палестиной, ни съ библейскимъ языкомъ, хотимъ сдѣлать эту страну и этотъ языкъ своими идеалами, то это не только совершенно лишено всякаго логическаго основанія, но и совершенно противоестественно.

Вы видите слѣдовательно, что древне-израильскій націонализмъ, а слѣдовательно и вызванный имъ Сіонизмъ, какъ *естественный* идеалъ самъ для себя у насъ не существуетъ и существовать не долженъ. Но можетъ быть Сіонизмъ хорошъ съ *утилитарной* точки зрѣнія, т. е. можетъ быть онъ хорошъ какъ способъ для прекращенія страданій нашихъ братьевъ? Если Палестино-израильскій народъ умеръ, то можетъ быть полезно было бы, чтобы мы искусственно *воскресили* его? Можетъ быть для матеріальнаго и нравственнаго спасенія милліоновъ людей, страдающихъ за еврейскую вѣру, полезно объединить ихъ тѣмъ языкомъ, на которомъ когда-то говорили іудеи, соединить ихъ на той землѣ, которая когда-то была населена іудеями, дать имъ тамъ политическую самостоятельность и т. д.?

Какъ ни увлекательна подобная мечта съ перваго раза, зрѣлое обмышленіе заставляетъ отвѣтить на поставленный выше вопросъ: „Нѣтъ, положительно нѣтъ! это утопія, которая сбыться не можетъ, а еслибы она даже когда-либо могла сбыться, то она въ концѣ концовъ ни къ чему не повела-бы". Во первыхъ снимите на минуту, Сіонисты, пелену съ увлеченныхъ глазъ вашихъ и посмотрите, какъ шатки, какъ дѣтски-фантастичны тѣ данныя,

popolo nunaj hebreoj ne havas eĉ la plej malgrandan logikan bazon, ĉar ili nur supozas sin devenantaj de dirita popolo, sed ne havas en si eĉ guton el ĉio tio, kio el antikvaj hebreoj faris apartan kaj unuecan popolan grupon sub formo de izraela popolo. Do identigi siajn idealojn kun idealoj de iam estinta Izraela popolo nunaj hebreoj ne havas eĉ la plej malgrandan logikan bazon, kaj se similan tute nekonforman identigon multaj hebreoj ankoraŭ faras, tio ĉi fariĝas nur sub influo de nenormala nia religio, kiu nunajn adeptojn siajn ankoraŭ ĉiam nomas per tiu sama nomo, per kiu ĝi nomis jam delonge malaperintajn antikvajn siajn adeptojn. Se idealoj de niaj malproksimaj praŭloj estis ilia propra Palestino kaj ilia propra biblia lingvo, tio ĉi estis tute nature; sed se ni, nunaj hebreoj, jam delonge ne havantaj ion komunan nek kun Palestino, nek kun biblia lingvo, volas fari tiun ĉi landon kaj tiun ĉi lingvon niaj idealoj, tio ĉi estas ne nur senigita je ĉiu logika bazo, sed ankaŭ tute kontraŭnatura.

Do, vi vidas, ke antikve-izraela nacionalismo, kaj elvokita de ĝi sionismo, kiel natura idealo ĉe ni ne ekzistas kaj ne devas ekzisti. Sed eble sionismo estas bona el utilisma vidpunkto, t.e. ĝi povas esti bona kiel maniero por ĉesigo de suferoj de niaj fratoj? Se Palestine-izraela popolo mortis, eble estus utile, por ke ni arte revivigu ĝin? Eble estas utile por materiala kaj morala savo de milionoj da homoj, suferantaj pro hebrea religio, kunigi ilin per tiu lingvo, kiun parolis iam hebreoj, kunigi ilin sur tiu tero, kiu iam estis loĝigata de hebreoj, tie doni al ili politikan memstarecon ktp.?

Kiel ajn estus alloga simila revo, matura pripenso devigas nin respondi al supre starigita demando: "Ne, tute ne! tio ĉi estas utopio, kiu ne povas efektiviĝi, kaj se ĝi iam eĉ povus efektiviĝi, ĝi finfine al nenio kondukus". Unue, vi, sionistoj, por unu minuto deprenu vualon de viaj entuziasmaj okuloj kaj ekrigardu, kiel ŝanceleblaj, infaneco-fantaziaj estas tiuj faktoj,

на которыхъ вы строите свои надежды. Вы говорите: „Мы заселимъ Палестину и затѣмъ поднимемся противъ Турціи, или, какъ вы говорите, мы останемся вѣрными подданными Турціи, но на какихъ-то особыхъ условіяхъ и правахъ; мы соберемъ деньги и откупимъ Палестину отъ Турціи, устроимъ государство, будемъ имѣть консуловъ и т. д.“ Но если даже допустить, что у насъ есть огромныя силы, что есть много милліоновъ капитала, что есть сотни тысячъ евреевъ готовыхъ тронуться со своихъ мѣстъ и пойти въ Палестину, то неужели вы думаете, что Турція, которой Сіонизмъ вѣдь извѣстенъ, смиренно допуститъ такую обширную колонизацію, которая могла бы стать для нея опасной? Вѣдь съ нами, живущими внѣ ея, ей даже и бороться не придется,—она просто не будетъ насъ впускать что она уже теперь дѣлаетъ, хотя ей съ нашей стороны абсолютно ни малѣйшая опасность еще не угрожаетъ; а если она за большія деньги и согласится открыть намъ входъ, то кто же ей запретитъ при малѣйшихъ признакахъ нашего окрѣпленія сказать намъ: „стой! больше не впускаю!“? Неужели вы думаете, что государства такъ легко покупаются, особенно еще такой огромной важности край, какъ Палестина, который вѣдь не можетъ быть сравненъ съ какою-нибудь ничего не значущей Аляской? Подъ вліяніемъ такой прекрасной декораціи, какъ конгрессы, народное знамя, народный банкъ, раздутыя свѣдѣнія о массахъ подписываемыхъ акцій, одобрительныя слова тѣхъ или другихъ лицъ, вы энтузіазмированы; но безпочвенный энтузіазмъ скоро проходитъ, оставляя послѣ себя еще большее угнетеніе духа. Государства не покупаются и за милліарды, не говоря уже о тѣхъ крошечныхъ суммахъ, которыми вы можете когда-либо располагать. Если даже допустить, что эта утопія сбылась, то какъ вы соедините въ одинъ органическій народъ чуждые другъ другу еврейскіе элеметны, не имѣющіе общаго языка и не имѣющіе ничего общаго кромѣ религіи, да и то даже общей только съ виду и съ названія, но непримиримо различной у разныхъ партій по сущности своей? Напрасно вы ссылаетесь на примѣры другихъ народовъ, которые по вашему мнѣнію воскресли, напримѣръ греки, болгаре и т. п.; тутъ не можетъ быть ни малѣйшаго сравненія, ибо тѣ народы никогда не умирали, они жили на своей землѣ, имѣли свой языкъ, и имъ оставалось только свергнуть съ себя навязанное имъ иго, а не воскресить себя. Но допустимъ наконецъ, что всѣ фантазіи,

sur kiuj vi konstruas viajn esperojn. Vi parolas: "Ni loĝatigos Palestinon kaj poste ni leviĝos kontraŭ Turkujo, aŭ, kiel vi parolas, ni restos fidelaj ŝtatanoj de Turkujo, sed laŭ iaj apartaj kondiĉoj kaj rajtoj; ni kolektas monon kaj elaĉetos Palestinon de Turkujo, fondos ŝtaton, havos konsulojn ktp." Sed se eĉ allasi, ke ĉe ni estas grandegaj fortoj, ke estas multaj milionoj da kapitalo, ke estas centmiloj da hebreoj, pretaj moviĝi de siaj lokoj kaj iri Palestinon, ĉu efektive vi pensas, ke Turkujo, al kiu sionismo estas konata, humile allasos tian grandegan koloniigon, kiu povus esti por ĝi danĝera? Kun ni, loĝantaj ekster ĝi, ĝi eĉ batali ne bezonas, -ĝi simple ne enlasos nin, kion ĝi jam nun faras, kvankam por ĝi de nia flanko ne minacas absolute eĉ la plej malgranda danĝero; sed se ĝi por multe da mono eĉ konsentos malfermi al ni eniron, kiu do malpermesos al ĝi ĉe la plej malgrandaj signoj de nia fortikiĝo diri al ni: "Haltu! pli multe mi ne enlasas!"? Ĉu vi pensas, ke ŝtatojn oni povas tiel facile aĉeti, precipe tian gravan landon, kiel Palestino, kiu ja ne povas esti komparata kun nenion signifanta Alasko? Sub influo de tia belega dekoracio, kiel kongresoj, popola standardo, popola banko, troigitaj informoj pri amasoj de subskribataj akcioj, aprobaj vortoj de tiuj aŭ aliaj personoj, vi estas entuziasmigitaj; sed senbaza entuziasmo rapide pasas, lasante post si ankoraŭ pli grandan premon de spirito. Oni ne povas aĉeti ŝtatojn eĉ por miliardoj, ne parolante jam pri tiuj malgrandetaj sumoj, kiujn vi povas iam disponi. Se eĉ allasi, ke tiu ĉi utopio efektiviĝis, kiel vi kunligos en unu organa popolo fremdajn unu al alia hebreajn elementojn, ne havantajn komunan lingvon kaj havantajn nenion komunan krom religio, sed eĉ tio estas komuna nur laŭaspekte kaj laŭnome, sed senkompromise diferenca ĉe diversaj partioj laŭ sia esenco? Vane vi mencias ekzemplojn de aliaj popoloj, kiuj laŭ via opinio reviviĝis, ekzemple, grekoj, bulgaroj ks.; tie ĉi ne povas esti eĉ la plej malgranda komparo, ĉar tiuj popoloj neniam mortis, ili loĝis sur sia tero, havis sian lingvon, kaj ili devis nur deĵeti de si altruditan al ili jugon, sed ne revivigi sin. Sed fine ni allasu, ke ĉiuj fantazioj,

одна другой неисполнимѣе, какимъ-то чудомъ сбылись,—что же тогда будетъ? Въ самомъ лучшемъ случаѣ въ Палесстину перейдетъ съ теченіемъ времени одинъ милліонъ евреевъ, а девять милліоновъ, т. е. почти все еврейство, волей неволей останется на своихъ мѣстахъ, и что же съ ними будетъ? Какъ не родившіеся въ Палестинѣ, они не могутъ даже имѣть своихъ консуловъ; но будемъ уже фантазировать дальше и допустимъ, что какимъ-то фокусомъ все внѣпалестинское еврейство приписалось къ Палестинскому подданству и стоитъ подъ защитой консуловъ,—что же они выиграютъ? Что никто не посмѣетъ ихъ бить и рѣзать безъ суда? но вѣдь для полученія *этого* права имъ не нужно консуловъ, ибо этимъ правомъ они, по крайней мѣрѣ оффиціально, пользуются повсюду уже и теперь, и никакихъ новыхъ правъ консулы для нихъ не выработаютъ; противъ ненависти же и презрѣнія окружающихъ не защитятъ ихъ никакіе консулы. Въ глазахъ міра *жиды останутся жидами*, и все останется по старому. Выиграетъ, слѣдовательно, только одна очень незначительная часть еврейства, которая будетъ имѣть возможность пойти въ Палестину; все же остальное огромное большинство, которое не будетъ имѣть возможности уйти туда, не только ничего не выиграетъ, но положеніе ихъ еще значительно ухудшится, ибо тогда-то именно наши преслѣдователи получатъ нѣкоторую моральную почву подъ ногами и на каждомъ шагу будутъ кричать намъ: „убирайтесь въ свою Палестину!“ Но наконецъ даже упомянутая небольшая горсть евреевъ въ самой Палестинѣ, выиграетъ ли хоть *она* что нибудь? Нѣтъ, ибо дѣйствительныя картины *будущей* Палестины будутъ очень сильно разниться отъ поэтическихъ картинъ *бывшей* Палестины. De jure Палестина принадлежитъ теперь Турціи; допустимъ, что совершился рядъ чудесъ и Палестина перешла въ руки евреевъ, тогда вѣдь и имъ она будетъ принадлежать только de jure; de facto же Палестина давно уже принадлежитъ и будетъ всегда принадлежать могущественному христіанскому міру, который на каждомъ шагу имѣетъ тамъ самыя священныя святыни свои, объ устраненіи или ослабленіи которыхъ не дерзнетъ мечтать даже самый отчаянный фантазеръ и утопистъ. Какъ жалко же было бы тамъ положеніе евреевъ въ роли мнимыхъ хозяевъ страны! въ такъ называемомъ домѣ своемъ имъ было бы гораздо хуже, чѣмъ на чужбинѣ, ибо на каждомъ шагу они были бы

unu pli ol alia neplenumebla, per ia miraklo efektiviĝis, - kio do estos tiam? En la plej bona okazo en Palestinon dum jaroj enmigros unu miliono da hebreoj, kaj naŭ milionoj, t.e. preskaŭ tuta hebreeco vole nevole restos sur siaj lokoj, kaj kio okazos kun ili? Kiel ne naskiĝintaj en Palestino, ili ne povas havi eĉ siajn konsulojn; sed ni fantaziu plue kaj allasu, ke per ia artifiko tuta eksterpalestina hebreeco alprenis Palestinan ŝtatanecon kaj staras sub protekto de konsuloj, kion do ili gajnos? Ke neniu kuraĝos ilin bati kaj buĉi sen juĝa decido? sed por ricevi <u>tiun ĉi</u> rajton ili ne bezonas konsulojn, ĉar tiun ĉi rajton, almenaŭ oficiale, ili havas ĉie jam nun, kaj neniujn novajn rajtojn konsuloj por ili ne ellaboros; kontraŭ malamo kaj malestimo de ĉirkaŭantoj ne defendos ilin neniaj konsuloj. En la okuloj de la mondo <u>fijudoj</u> <u>restos</u> <u>fijudoj</u>, kaj ĉio restos kiel antaŭe. Gajnos, sekve, nur tre malgranda parto de hebreeco, kiu havos eblon enmigri Palestinon; la tuta cetera granda plimulto, kiu ne havos eblon migri tien, ne nur nenion gajnos, sed ilia stato konsiderinde malboniĝos, ĉar tiam niaj persekutantoj ricevos iun moralan grundon sub piedoj kaj sur ĉiu paŝo krios al ni: "vi foriru en vian Palestinon!" Sed fifine, eĉ menciita malgranda plenmano da hebreoj en Palestino, ĉu ĝi gajnos ion? Ne, ĉar realaj bildoj de <u>estonta</u> Palestino ege diferencos de poeziaj bildoj de <u>estinta</u> Palestino. <u>De iure</u> Palestino apartenas nun al <u>Turkujo</u>; ni allasu, ke okazis vico da mirakloj kaj Palestino transiris en la manojn de hebreoj, tiam al ili ĝi apartenos nur <u>de iure</u>; <u>de facto</u> Palestino jam delonge apartenas kaj ĉiam apartenos al la potenca kristana mondo, kiu sur ĉiu paŝo havas tie siajn la plej sanktajn sanktejojn, pri kies forigo aŭ malfortigo ne kuraĝos revi eĉ la plej senespera fantaziisto kaj utopiisto. Kia mizera stato de hebreoj estus tie esti en la rolo de ŝajnaj mastroj de la lando! en tiel nomata sia domo ili estus en multe pli malbona stato ol en fremdlando, ĉar sur ĉiu paŝo ili estus

связаны, все было бы имъ запрещено. Въ своемъ домѣ евреямъ не захочется быть смиренными рабами, и стычки съ христіанами вѣчно будутъ; но какъ бы евреи ни были даже смиренны, они исконныхъ враговъ не удовлетворятъ, вѣчно будутъ крики на такъ называемое еврейское нахальство, все это будетъ горько отзываться на евреяхъ всего земного шара: евреи въ Палестинѣ будутъ вѣчно какъ на вулканѣ; они будутъ тамъ въ положеніи тѣхъ евреевъ, которые когда-то въ Малороссіи арендовали церкви и были потомъ безчеловѣчно вырѣзаны; не прекратятся въ Палестинѣ давленія и волненія до тѣхъ поръ, пока наконецъ все это не кончится опять изгнаніемъ евреевъ.

Подведемъ же теперь итогъ всему вышесказанному, и мы поймемъ, что сущность Сіонизма состоитъ въ слѣдующемъ: **Во имя идей, не имѣющихъ никакой логической подкладки, мы стремимся къ цѣли, не имѣющей никакихъ шансовъ на достиженіе; мы стремимся туда дорогами, проложенными въ воздухѣ и вымощенными одними только теоріями и фантазіями; если же допустить уже, что для насъ совершится рядъ чудесъ и что эти фантастическія дороги привели насъ къ нашей утопической цѣли,—то тогда...тогда мы увидимъ что послѣ всего этого ряда чудесъ мы... въ концѣ концовъ ничего не достигли, что все осталось по старому, что все стало даже гораздо хуже!**

Мы знаемъ, Сіонисты, что слова наши будутъ вамъ непріятны и вы, можетъ быть, заткнете себѣ уши, ибо трудно отречься отъ мечты, въ которую вѣрить *хочется*; трубные звуки, военные гимны и заманчивыя миражныя картины легко воспламеняютъ и опьяняютъ, и этимъ объясняется то модное увлеченіе Сіонизмомъ, которое охватило теперь такое множество нашихъ братьевъ. Но не будемъ дѣтьми, играющими въ солдаты и самоувѣренно выступающими въ своей дѣтской комнатѣ противъ бури и скалъ, львовъ и тигровъ; помните, что отъ насъ ждутъ спасенія 10 милліоновъ страдающихъ братьевъ нашихъ и что намъ не позволительно заниматься поэзіей и *мечтать*, но что мы обязаны *мыслить*.

———

- 21 -

ligitaj, ĉio estus al ili malpermesita. En sia domo hebreoj ne volos esti humilaj sklavoj, kaj interpuŝoj kun kristanoj estos eterne; sed kiel ajn hebreoj estus humilaj, ili ne kontentigos tradiciajn malamikojn, eterne estos krioj pri tiel nomata hebrea impertenteco, ĉio tio ĉi amare efikos sur hebreojn de la tuta terglobo: hebreoj en Palestino estos eterne kiel sur vulkano; ili estos tie en la situacio de tiuj hebreoj, kiuj iam en Ukrainujo luis pregejojn kaj poste estis senhomece buĉitaj; en Palestino ne ĉesos premoj kaj ribeloj, ĝis kiam ĉio tio ĉi finiĝos per nova elpelo de hebreoj.

Ni resumu ĉion supre diritan, kaj ni komprenos, ke esenco de sionismo konsistas en sekvanta: EN NOMO DE IDEOJ, HAVANTAJ NENIAN LOGIKAN BAZON, NI ASPIRAS AL CELO, HAVANTA NENIAJN ŜANCOJN POR ATINGO: NI CELAS TIEN LAŬ VOJOJ, KONSTRUITAJ EN AERO KAJ PAVIMITAJ NUR PER SOLAJ TEORIOJ KAJ FANTAZIOJ; SE JAM ALLASI, KE POR NI OKAZOS VICO DA MIRAKLOJ KAJ TIUJ ĈI FANTAZIAJ VOVOJ ALKONDUKIS NIN AL NIA UTOPIA CELO, - TIAM ... TIAM NI EKVIDOS, KE POST TUTA TIU ĈI VICO DA MIRAKLOJ NI ... FINFINE NENION ATINGIS, KE ĈIO RESTIS KIEL ANTAŬE, KE ĈIO EĈ FARIĜIS PLI MALBONE!

Ni scias, sionistoj, ke niaj vortoj estos al vi malagrablaj kaj vi, eble, ŝtopos al vi orelojn, ĉar estas malfacile rezigni revon, al kiu oni volas kredi; tubaj sonoj, militaj himnoj kaj allogaj miraĝaj bildoj facile ekflamigas kaj ebriigas, kaj per tio ĉi klariĝas tiu moda entuziasmo por sionismo, kiu nun ĉirkaŭprenis tian grandan nombron da niaj fratoj. Ni ne estu infanoj, ludantaj per soldatoj kaj memfide elpaŝantaj en nia infana ĉambro kontraŭ ventego kaj rokoj, leonoj kaj tigroj; vi memoru, ke de ni atendas savon 10 milionoj da suferantaj fratoj niaj kaj ke al ni ne estas permesite okupiĝi per poezio kaj revi, sed ke ni devas pensi.
